

1850 – 1950

Už v letech devadesátých, kdy Masaryk působil jako profesor na české universitě v Praze, řekl o něm Tolstoj, že ho považuje za největšího živícího Čecha.

Když své učitecké poslání dovršil dílem státníka, napsal o něm životopisec Goethův, že jeho životní dráha je úchvatnou legendou. Vypravuje ji s vroucí prostotou :

Byl jednou jeden muž a jedna žena. Ti spolu sloužili na jednom z pánství mocného císaře a vzali se, když jim to vrchnost dovolila: nesměli se sami o nicem rozhodovat, nesměli měnit ani bydliště ani povolání bez dovolení svého pána. Takový byl ještě tehdy před sty lety ve východní Evropě zákon, který byl právě v roce onoho sňatku zrušen pod tlakem těžkých revol. O rok později, 1850, nazvali svého prvního syna Tomáš, a právě proto, že neměli apóstola, nevěděli, jak správně uhodit jeho povahu. neboť se měl stát nevěřícím-věřícím, duchem bádavým, který všecku lidskou tradici napřed prozkoumává, ale zároveň přijíma zákon boží. Když ho matka učila modlitbě a potom těm málo věcem, kterým sama rozuměla, modlivala se sama, aby ho jednou viděla vysvobozena z krutosti světa. Když byla zkrátka snila o tom, jak se sam jednou stane pánem jako správce statku nebo kněz. Ale žádné znamení jí nevěstilo, že její syn jednou, už bělovlasý, zapudí apóstolského císaře ve Vídni a pak zasedne v jeho zámku v Praze jako pán země a hlava českého národa. A přece se udála tato legenda bez zázraků.

Vzpomínáme stých narozenin T. G. Masaryka za hranicemi své vlasti, na útku před lidmi kteří Masaryka opustili a zavržili. Masaryk není jen jméno, nýbrž pojem. Řeční o Masarykově republice nebylo okrasné, nýbrž vyjadřovalo konkrétní ideje, z nichž stát vznikl a jimiž byl veden. Přijímali jsme kdysi tyto ideje, namnoze o nich neuvážujíc. Jevily se nám příliš samozřejmé a neotřesné. Odpovídaly našemu duchu a staly se státním dogmatem.

Tyto ideje byly násilím svrženy. Pociťili jsme bezprostředně, že bylo svrženo něco velkého, neobstruktivního. Ztráta a nesčestí, jako už nejednou, dopomohly i tentokrát k pochopení hodnot, užíváním příliš zobených. Postava Masarykova vyrostla před námi do nových obřích rozměrů. Ozvládněl Masarykův duch vstupuje mezi nás. Svoboda, právo, lidskost a štěstí se vrátí do našich domovů, podřídíme-li se jeho vedení. Jinou volbu ani nemáme.

Probořný ZÍTŘEK

Le lendemain libre
Bi-mensuel tchécoslovaque
PARIS, 7. BŘEZNA 1949.

List demokratických Čechoslavků v exilu. Vychází třináctkrát týdně. Řídí Luděk S t r á n s k ý (Le Géant). Adresa dopisů : L. Stránský, 61, rue de la Voûte, Paris 12e. Předplácí se : Ve Francii na 10 čísel 200 franků, na rok (25 čísel) 500 franků včetně poštovného. V ostatních zemích na 25 čísel. Ve Spojených státech amerických a v Kanadě 2 dolary 50 centů, ve Velké Británii 18 sh., ve Švýcarsku 10 švýc. franků, v Belgii 90 belg. franků.

CENA 20 FR.

NARODIL SE PŘED STO LETY

Petr Zenkl

Nevím, proč nám všem utkvěl tak silně v paměti ten vzlyčený stříhý před prezidenta Osvooboditele a jeho slova, že na se nás bude dívat. Rekl je po zvolení nového prezidenta Edvarda Beneše, svých oddaného spolupracovníka, jehož osud neustěl bolesti vidět zasněného velíke společně dílo učitele a žáka. A myslil je tak, jak je starý člověk na sklonku svého života mohl myslit : » Budu se na vás dívat těch několik roků, co zde ještě budu. « Nám však se tato slova znovu a znovu vracela v mysl i po Masarykově smrti, připomínali jsme si je při všech vážných rozhodováních, a vraceli se nám při mnoha příležitostech stále znovu. Masaryk byl mistrem výstižnosti krátkých výrazů, a toto je jeden z nejvýstižnějších. Masaryk v něm vystihl poměr k svému národu ve větší plnosti a jedinečnosti, než si sám uvědomil a než se nám tehdy mohlo zdát. Masaryk celým svým dílem politickým i myšlenkovým se stal svému národu nečím všudypřítomným, co ho stále proniká, s čím se stále vyrovnává, co je mu stálou oporou mravní i životní.

My všichni to pocítíme tak, jako by se Masaryk na nás stále díval svým pronikavým, laskavým a moudrým očima, jako bychom ve výrazu těchto očí čtli nejen zájem a otcovskou péči, ale zároveň plněší porozumění pro naši situaci, než je naše vlastní, plnější její pochopení s určitých zásadních hledisek, výhrady, upozornění, výstrahy a povzbuzení. Ko-

NÁVRAT

Vratislav

T. G. Masaryk byl osobností světovou. Stále ještě těžíme z jeho velikosti. Jméno Masarykovo je doporučením pro československý národ a otevírá lehce brány, před kterými bychom často dlouho, ba marně stáli. Vstup, který nám otevřelo jméno T. G. Masaryka, a udržuje jméno Jana Masaryka, je dnes pro nás v exilu často jedinou cestou, po které jdeme za svobodou a spravedlností pro náš národ.

Byl to právě T. G. Masaryk, který doma věděl národ k přesvědčení, že česká otázka bude mít naději na úspěch jenom tehdy, stane-li se otázkou světovou, to jest, bude-li se shodovati se zájmy světa. Svou vědeckou práci Masaryk souběžně dokazoval, že smysl českých dějin je vskutku naplněn bojem za ideály světové, celému světu, že oddaná idealismu. Tuto věrnost též káزال pak český svým postojem druhé světové svobodu a lidské samostatnosti ne předmětem poch Dvakrát v n

likrát ve všech těch těžkých chvílích druhé světové války, kolikrát v těch třech letech zápasu po ní a kolikrát v těžkostech dnešní doby stála a stojí nám před očima jeho klidná a rozsaňná tvář s pohledem plným moudrosti! Nebylo to náhodou, že jsme ji vídali právě v takových chvílích. Byla to podvědomá potřeba čerpat poučení a sílu v okamžicích, kdy jsme toho nejvíce potřebovali.

Dnes je také jeden takový okamžik. A my si ho uvědomujeme ve a plněji než kdykoliv předtím. Nejen proto, že naše vlast ztratila svou svobodu už po druhé od té doby, co nám ji Masaryk vydobyl; nejen proto, že dnes je tomu už sto let, co spatil světlo světa jako dítě chudých moravských rodičů, ale také proto, že jsme nedávno sjednotili svobodné síly českého a slovenského veřejného života za hranicemi své vlasti k nové práci a k novému boji za její osvobození a vytvořili Radu svobodného Československa, která pokládá za svou povinnost mluvit za nesvobodný národ do té doby, až národ zase svobodný bude moci sám svobodně projevit svou vůli. Na T. G. Masaryka musíme při práci Rady svobodného Československa nejvíce všichni myslet; on má být ve všech našich počínech stále s námi, on bude vždy v myslích všech věrných Čechů a Slováků, kdykoliv půjde o životní otázky našeho lidu a naší státní nezávislosti i bezpečnosti.

K T.G.M.

Bušek

Vratislav Bušek

především za ideály humanitní. Soudobý důkaz o Masarykově tvrzení podávaly za první světové války za hranicemi naše legie a doma oběti rakouských žalářů. Světová veřejnost byla přesvědčena. Jsme si tedy zasloužili svobodu v společném boji a v souzvuku s ostatním svobodomilovným světem. Dobudeme ji znovu, neopustíme-li ani tentokrát tradici svých dějin a odkaz Masarykův a bude-

Základem naší samostatnosti se nestalo rozhodnutí, učiněné z velkomyšlnosti, nýbrž přirozené a uznání právo každého národa na sebeurčení. Za Masarykova vedení se Československá republika snažila nadále dokazati

celnú svetu, že vskutku zůstala oddaná ideálum, z nichž vznikla. Tutež vernost číto ideálum dokázal pak československý národ svým postojem a chováím i za druhé svetové války, vedené za svobodu a lidskost. Obnova naší samostatnosti nebyla proto nikdy předmětem pochyb.

Dvakrát v nedávné minulosti Doma i zde v exilu.

Otokar F i s c h e r

Ten štíhlý, bílý prst se náhle zdvih.
A každý z nás — z nás, jeho žáků — ztich.

Tož chvílku. Nutno bdít. Já odeházím.
A přeshly dni. A noci šly. A zdřím.

Šel, záhadný, jenž světly v čele šel.
On, rozjasňovatel. Náš učitel.

Je vukol temno. Velký oheň zhas.
Je v nitru jas. To hoříš, otče, v nás.

Šel v boží klid, kam veleno mu jít.
A bílý, štíhlý prst nám kaže : bdít !

Dr Juraj S l á v i k

Stě výročí narozenin T. G. Masaryka zastihlo mnohých československých vlásteneců, mezi nimi i nejvernějších vyznavačů Masarykových ideálů, v exil. Mnohí, kterým sa nepodánilo dostat' sa do bezpečia pred komunistickou zlobou, zaplatili svoju vernosť k Masarykovmu odkazu smrťou a utrpením. Ničo však pochybnosti, že duch T. G. Masaryka sa vznáša nad našimi búrlivými vodami a je hviezdou, ktorá nás azda privedie k Belehmu našich nádeji.

Kedby sa storočia označovali menami veľkých mužov, ktorí vykonali najviac pre ľudstvo, pre kultúrny a vzdelanostný pokrok súb špecie aeternitatis, muselo by sa toto storočie — uplyvajúce od narodenia T. G. Masaryka — pomenovať jeho menom. Je nepochybne, že v súťaži s inými veľkými menami obstará a obstane čestné i v medzinárodnom meritu. A preto je len správne, keď používame príležitosť, aby sme jeho veľkosti pripomenuli celému vzdelanému svetu, zvlášte keď sme sa ocitli v tejto dobe v zbraňici pre našu vernosť k Masarykovmu odkazu.

Budeme teda spomínať, hlásiť sa k učeniu Prezidenta - Osloboďiteľa a Učiteľa, budeme citovať jeho slová a jeho pravdy, budeme aplikovať jeho názory na dnešné časy a hľadať v nich silu a zdroj k našej viere, že pravda znova zvíťazí.

Bude v nastávajúcich mesiacoch mnoho osláv. Popíše sa mnoho úvah a rozborov Masarykovho diela a života, budú vydávané celé publikácie, budú výstavy a nesmrteľné meno T. G. Masaryka bude zvečnené znova na kamenných a kovových doskách. To všetko bude dokazovať a zdôrazňovať!

TOM I

pieta a lásku. Dúfajme, že storočnica bude tiež príležitosťou k novým objavom, k lepšiemu zhodnoteniu, k správnejšiemu zdôrazneniu jeho veľkosti.

Nielsen oslovuje pochybnosti, že mnohí ho prejavov, ktoré sa v tomto súvisí objavila, budú opätovať? Je známe pravdy, že možno väčšina oslavných rečí vyzve na prázdno a neprehľbí brázd, ktorú vyvolá T. G. Masaryk nielen na rodne pôde, ale i na roli svetovej vzdelanosti. Mnoho ináč hodnotných článkov nenajde v tejto búrlivej a nejstej dobe ani pozorných čitateľov a mnohí reči asi nevidia srdca. Býva už osudom všetkých rozsievačov, že časť zrna padá na kameň, na neúrodnú medzu a nevykŕi.

Oslavy a spomínanie pominúť
reči odznúť, popisyvať papier zaŕka-
nie, ale niečo musí ostať v nás
v našich dušiach, v našich srdciach
čo zanechá trvať stopu v živote
celého národa a každého z nás
ktorí se k Masarykovmu odkazu
hlásime. Masaryk musí sa stať
mielen predmetom osláv a spomí-
naní, Masaryk musí vstúpiť do
nás, jeho myšlienky učenia a prav-
dy musia ovlivniť nás každodenný
život a všetko naše konanie. » Viliam
(Pokrač. na str. 2)

Dr Max Brod, Tel Aviv

V naši době, kdy v čelo státní a národní přicházejí lidé, kteří budi dojem, že byli zachráněni podivným blouzněním po malosti a že znají nanejuvš jenom osobní cíle, pošetlujících vzpomínka na jednu výjimku, na filosofa, který viděl stát.

T. G. Masaryk vycházel ze svých koncepcí z velkorysých myšlenkových komplexů a filosofických úvah; tato skutečnost ho staví do popředí všech, kdo dnes vládnou. Velikost a světlost jeho rozhledů se značila v každém ryse jeho vystupování: v důkladnosti a nezaufatosti, s níž se věnoval každému danému problému, v přímosti pohledu, již se vyznačoval, ve vystupování ve velkých společnostech, kde se jevil veselý, přátelský a rvtivský.

Měl jsem štěstí viděti Masaryka při velkých recepcích, jichž se zúčastnilo mnoho set hostů, ale také při mnoha soukromých slavnostech, na nichž bylo jen málo účastníků. Někdy jsem s ním byl sám. Jeho duševní čilost nedovo-

vala, aby rozhovor někdy uvažl, bylo vždy třeba se připravit na námitky a na otázky po podrobnostech, takže někdy vznikal pocit, že se sedí u přímé zkušky.

Problémy, které jsem mu přednášel, ovládal od základu. U všech obecností se nezdřoval; šel hned do podrobností a k podstatě věci. Zeela jiný byl Masaryk při velkých recepcích. Tu se zdálo, že na univerzitního profesora už plně zapomněl. Živě a s espritem se věnoval hostům; vždy byl veselý, vtipný a přívětivý, zvláště k dámám.

Vzpomínka na tyto skvělé recepty na pražském Hradě se dnešdají jako jasné záblesky ze št'asnějšího údobí lidstva.

SLOVO DO EXILU

Z. A.

K anketě o složení Rady svobodného Československa dostala redakce projev osobnosti, jež sama — považována za vysokou autoritu politickou a mravní — patří mezi osobnosti, kterým účastníci ankety projeví nejvíce důvěru. Projev byl psán jako průvodní dopis, určený pouze redakci, ale pro jeho závažnost ho otiiskujeme alespoň v té podobě, že zatím neudáváme jméno pisatele. V projevu se praví :

Je dost těžko vyhovět Vašemu přání. Nelze to učinit bez omylu, neboť snad nikdo nezná v emigraci všechny osobnosti Vašeho seznamu. Bude zejména nám Čechům těžko vybírat osobnosti slovenské. Bylo by snad bylo dobré, kdybyste jim byli udali kvotu, aby si své osobnosti určili sami. Nerad bych, aby nás podezírali. Nedostane-li se jim zastoupení, na jaké si činí právo, budou nespokojeni.

Druhou otázkou by snad bylo bývalo dobře spojit v jediný výběr, na příklad třiceti nejlepších, pokud možno amerických představitelů emigrace, nebo těch, kdo přý pomýšlejí na Ameriku. Třicet je počet dostatečný. Dnes je ovšem v Radě kolem 180 přihlášených členů. Dvě třetiny se do Ameriky nikdy nedostanou, je pak otázka, je-li dobře tvořit v cizině parlament neschopný jakéhokoli jednání, protože je vyloučeno, aby se do Ameriky dostali. Když vznikla válka, bylo by to prostě nemožné. A jde-li o představení, které se musí scházet, bude moudré, zvolíme-li uprchlíky usídle v Americe. Nyní přibyl dr. Josef Macek, na něhož tady čekáme. Naproti tomu někteří jiní do Ameriky asi nepříjdou a dobře se uplatní v oblastních sborech.

Není snad třeba vykládat, proč vidíme centrum v Americe. Bude politicky nejvíce rozhodovat a nese si zásluhy za Teherán a Jaltu. Mimo to ve Spojených státech je nejvíce příležitosti k zaměstnání, ať v průmyslu, ať na školách. V průmyslu se na příklad zaměstnal poslanec Sedlák způsobem, který je nutno co nejvíce následovat : Pracuje na ocelových stavebách a má už dnes dobré styky s americkými odbory.

A tak jsem si vybral podle svého mínění dvacet českých a navrhuji deset slovenských osobností, ačkoli jich tolik dobře neznám. Z kandidátů vylučuji pijáky, lidi nemocné, politické křiklouny a osobnosti, o kterých je známo, že jejich charakter není reprezentativní. Výběr musí obstat především po mravní, charakterové stránce.

Nehleděl jsem při výběru tolik na stranictví, jehož nám v emigraci není vůbec třeba, ačkoliv se domnívám, že by bylo nutno připravit zjednodušené poměry tím, že by se pomalu a z a n a p r o s t ě snaženo o vytvoření dvou bloků, levý a pravý. Bylo by nesmírně vítězství emigrace, kdyby se vracela domů ve dvou blocích, do kterých by se bývalé strany formovaly. Nevím, proč bych měl některé osobnosti, které

se tak znamenitě v emigraci projevují, vtěsnat do kterékoliv strany. Strany jsou jen formací mužů a žen příbuzných názorů, ale v emigraci především zebříkem, po kterém se stoupá k budoucím křeslům a úřadům. Je to ubohé !

Když jsem odcházel, nest jsem do ciziny rozhodně myšlený vzkaz : N e c h c e m e d r u h ě K o s l o v s k ě ! Domov prostě nestrpí — a slušní lidé jej budou všemi silami podporovat — aby se domů vracela jakákoliv vláda. Ve svém uzlíčku si každý poneše jen hřívnou, která mu byla svěřena, aby s ní hospodářil.

Vrátit se domů ve dvou blocích beznárodně jen s tím uzlíčkem, jaký by to byl skvělý příklad do budoucích politických časů !

Bojím se, že jsme všichni daleko menší, než bychom měli být. Nemí nám pokory ani žádoucí skromnosti. Vždyť celá řada osobností, zvláště mladších, se cítila uražena, že nebyly zařazeny do Rady svobodného Československa. Býl pak členem sboru o 180 členech, to činí dojem komického herceckého sboru, a měla by na to být psána satira. Povázíme-li, že o přijetí některých přihlášených členů se vedly dlouhé hádky a spory, trávající nejen hodiny, ale celé dny, zmáhá se rozumných lidí nad tou malostí přímo úzkost. Umenšuje to nesmírně význam takto utvořeného Rady. Zapomínáme, že Rada svobodného Československa je oknem do dnešního i zítřejšího Československa a že cizina ji bedlivě pozoruje ?

POLICIE V ÚNORU

Ota H o r a

Komunisté neuvrhli národ do nové nesvobody ihned po osvobození od nacismu, ale byli rozhodnuti to učinit ve zralé chvíli. Za přítomnosti Rudé armády zaujali jenom dominantní strategické pozice ; rozhodující úlohu měl být proveden teprve v takovém časovém odstupu a za takové situace, aby Sovětskému svazu nebylo znemožněno předstírat roli nezúčastněného, nevdomého a nelušícího.

Komunisté věděli, že mohou převzít moc ve státě jenom způsobem protistranním. Jejich síly stály jen na násilí. Mysleli na to už za pobytu v Moskvě a hned po návratu začali formovat závodní milice a zvláštní policejní útvary, o jejichž pravém účelu se nemělo pochybovat.

Důležitou úlohou byl pověřen štábní kapitán dělostřelectva Oldřich Kryštof. Z armády přešel do Sboru národní bezpečnosti a začal organizovat Pohotovostní pluk SNB, skládající se z vyloučených z příslušníků komunistické strany. Kádr tvořili mladí lidé, většinou bez předchozího vojenského výcviku a bez zkušeností v policejní službě. Všichni si s velitelem tykali a navzájem se zdravili « Práci čest ! »

Podle státního rozpočtu na rok 1946 měl pohotovostní pluk 1720 mužů a důstojníků. V roce 1947 vzrostl stav pluku na 6000 mužů a název — pro klamání veřejnosti — byl změněn na « Pohraniční útvary NB ». V rozpočtu byl však uváděn název « Zvláštní útvary NB » a výdaje na ně byly stanoveny částkou 290 milionů Kčs. I když v roce 1948 byl počet příslušníků všech pohotovostních pluků udán číslem 6000 osob, měly tyto pluky ve skutečnosti stav nejmenší 9000 mužů a jejich počet byl trvale doploňován řadnými příslušníky Sboru národní bezpečnosti z vnitrozemských stanic. Důstojníci těchto útvarů byli pečlivě vybráni z nejspolehlivějších příslušníků komunistické strany a na důstojníky byli povýšeni z řad mužstva bez předchozího školení. Teprve později byl pro důstojníky a čekaleté uspořádán krátký tříměsíční kurs v Tachově. Náklady na jeden policejní pluk ve srovnání s počtem stejně silným plukem v armádě byly až desateronásobné. Výzbroj byla nejmodernější. Každý příslušník pluku měl samopal.

Přes přísný výběr důstojníků i mužstva pronikaly tu a tam zprávy, co se v policejních plucích děje. Již v roce 1945 jsme se dověděli, že na příklad mezi mužstvem pohotovostního pluku v Praze se hovoří o tom, že « jejich úkol není daleko splněn, že revoluce není dosud skončena a že ještě půjdou do ulic, aby revoluci dokončili ». Většina mužstva měla v té době doma skladiště zbraní a střeliva.

Souběžně s pohotovostními pluky byly tvořeny závodní milice ze spolehlivých a oddaných komunistů. Aby se policejní dostala pevně do komunistických rukou, byli všichni nekomunističtí členové policie, četnictva a finanční stráže, oddaní demokracii, pronásledováni a odstraňováni.

Hned po ustavení Prozatímního Národního shromáždění, již ve své první parlamentní řeči 21. listopadu 1945, kritisoval jsem komunistování bezpečnostního sboru a žádal jsem jsem zrušení pohotovostního pluku a závodních milic, protože nejsou zákonnými orgány a ohrožují vývoj ke svobodnému a demokratickému životu v Československé republice. Před tímto projevem snažil se na mne působit posl. Zápotocký, posl. Wünsch a jiní lidé z ÚRO, aby nebyly kritikovány závodní milice, protože prý přestanou po krátké době existovat, ale nyní že jich je nutně zapotřebí proti německým sabotérům v továrnách a j.

Nelze tu podrobně líčit těžký boj právě na tomto úseku, zvláště při projednávání zákona o národní bezpečnosti, protože demokratičtí politikové v dobré víře v nemožnost násilného komunistického puče nechtěli dlouho pochopit nebezpečí z existence ozbrojených komunistických útvarů. Příběh únorového puče je přesvědčil, ale už pozdě. Zvláštní komunistické útvary měly na jaře 1947 nahradit i Sbor finanční stráže, aby naše hranice se

staly prakticky jen hranicemi komunisticko-sovětskými. Včas jsme v parlamentě zasáhli na obranu finanční stráže a provedení tohoto plánu odvrátili. Nato mne přijal prezident republiky dr. Edvard Beneš k rozmluvě o bezpečnostních otázkách. Obsah rozhovoru jsem dosud neuveřejnil. Pro přiznačnost uvádím toliko jednu podrobnost : Upozornil jsem pana presidenta na možnost komunistického puče, na smysl tak zvaných pohraničních útvarů a závodních milic a na odborné metody, jichž použili komunisté k získání totalitní moci v některých jiných státech. Pan prezident připustil, že boj o demokracii dosud trvá a že je nadále třeba všech sil na její obranu, ale prohlásil : « Nevěřím v komunistický puč v Československé republice, a to z důvodů mezinárodních. »

Za několik dalších měsíců nato a zvláště na sklonku roku 1947 byly už mnohým věci jasnější. Dne 12. prosince jsem ve sněmovně

staly prakticky jen hranicemi komunisticko-sovětskými. Včas jsme v parlamentě zasáhli na obranu finanční stráže a provedení tohoto plánu odvrátili. Nato mne přijal prezident republiky dr. Edvard Beneš k rozmluvě o bezpečnostních otázkách. Obsah rozhovoru jsem dosud neuveřejnil. Pro přiznačnost uvádím toliko jednu podrobnost : Upozornil jsem pana presidenta na možnost komunistického puče, na smysl tak zvaných pohraničních útvarů a závodních milic a na odborné metody, jichž použili komunisté k získání totalitní moci v některých jiných státech. Pan prezident připustil, že boj o demokracii dosud trvá a že je nadále třeba všech sil na její obranu, ale prohlásil : « Nevěřím v komunistický puč v Československé republice, a to z důvodů mezinárodních. »

Za několik dalších měsíců nato a zvláště na sklonku roku 1947 byly už mnohým věci jasnější. Dne 12. prosince jsem ve sněmovně

» PEKELNÁ PUMA «

V. B.

Pro novou atomickou pumu H — H-bomb — se ujímá označení » pekelná puma «. Název vznikl v Americe, kde písmeno H je začátečním písmenem slova hydrogen, vodík, ale také slova hell, peklo. Paříž byla už pohotově polepena komunistickými plakáty, znázorňujícími pekelnou hrůzu vrbu. Text plakátů kladl otázku : « Zničit svět ? » Na otázku následuje odpověď : « Ne ! Zničit atomickou pumu ! »

Dalo se čekat, že výroba nové atomické zbraně ve Spojených státech pohorší některá útlocitná srdce a že vypukne velké želání po humanitě. Komunisté požadují zničení atomických zbraní, ale ovšem jen amerických. Zanícením hlasatelé humanitu se začali chvát o osud útočníka v budoucí válce, ale nezaslechlo se ještě, že by se už byli někdy zachvěli nad osudem bezmocných národů ve východním otroctví, nad neštěstím stamilionů bezprávných lidí, nad miliony obětí v táborech nucené práce, nad hrůzou přeplyných žalářů a nad nekonečnou hekatombou odsouzených, umírajících pro své přesvědčení za ranního úsvitu. Americká veřejnost v rozhodující většině schvaluje presidentovo rozhodnutí. Devětasedmdesátiletý poradce prezidentu « Bernard Baruch prohlásil Trumanův krok za rozumné opatření, nezbytné pro světový mír. Právil : « Nesmí být zatracen ani okamžik v přípravě nejlepší civilní obrany protiatomické, jako součásti obecného mobilizačního plánu proti nebezpečí možné války. » Bernard Baruch možná mluví, protože ví, že každé jeho slovo je váženo v celém světě.

Proto jeho varování před nebezpečím ztráty času a projev o možné válce otřásl především celou Amerikou : I prostý americký dělník přestal mluvit, jak je u něho zvykem, o náboženství, o biografu a o sportu a začal mluvit o pumě H. « Demokracie », pravil B. Baruch, » nemohou už s ohledem na své ústavní řady provést nějaký atomický Pearl Harbour, mohou ho však provést totalitní státy. Stát, který má atomickou energii k přenášení hor, jak řekl z propagacních důvodů V. Vyšin-ský, může naráz, pokud tu není účinná mezinárodní kontrola, použít ji k přenášení měst. »

Komisař Spojených států v Německu, John Mc Cloy, prohlásil : « Těším se z rozhodnutí presidenta Trumana. Kdyby tu byla kyslíková puma, která by byla nepo-chybně ještě účinnější než puma vodíková, byl bych pro její výrobu. » A oficiální vatikánský list Osservatore Romano, který přísně od-měňuje své úsudky, napsal : « Jest-líže národ, jako národ americký, který má největší zájem na míru, dospěl k tak vážnému rozhodnutí, znamená to, že tu není jiné cesty... »

Kritika doby

Mým úkolem za hranicemi bylo vést propagandu a zasahovat diplomaticky... Zásady : Nepříteli nepodceňoval, nic nezkrcoval a nezveličoval, nic naprázdno nestíbal a nevystupoval jako prosebník... působil ideami a argumenty a stál osobně v pozadí... nikomu nebyl na obtíž, od nikoho, krom od svých, peněz nepřijímal, i když se nám nabízejí... Lháť a přehánět, to je nejhorší propaganda.

T. G. Masaryk o úkolech zahraničního odboje

Zůstávám neochvějně přesvědčen, že se může dospět k světovému míru a že se k němu uskalku dospěje. Zachováám si toto přesvědčení vzdor atomické a vodíkové pumě. Kdyby proti mému úmyslu nebyla rozpoutána kampaň, byl bych v roce 1948 poslal do Moskvy presidenta Nejvyššího soudu, aby se pokusil opravit Stalinovy názory o našich skutečných záměrech. Možná, že jednou bude třeba učinit toto gesto, ale v žádném případě nesmíme ukázali slabost.

President Harry S. Truman

Nejjednodušším prostředkem k dosažení míru by byla zajištění všeobecná dohoda; poslední čtyři roky však dokázaly, že taková dohoda se nedá uskutečnit. Jaká je povaha sovětské vlády? Jejím charakteristickým znakem je imperialistická a ideologická odhodlanost. To ji činí neslučitelnou se stavem v zbyvajícím světě. Ale ruská vláda je také velmi realistická. Zkušenost ukázala, že se dovede přizpůsobit jistým skutečnostem, před které je postavena. Každá dohoda se Sovětským svazem se hodí jen k tomu, aby se zaregistrovala některá fakta; jinak je bezcenná. Je marné diskutovat s živelnou silou nebo vyjednávat s povodní; proti zátopám je třeba postavit a zvýšiti hráze.

Státní tajemník Spojených států Dean Acheson v narážce na výrobu nové atomické pumy

Zásada, že bezpečnosti lze dosáhnout vyzbrojením národa, slává se za přílomného stavu techniky nebezpečnou ilusí. Kdyby byla se-strojena vodíková puma, zničení veškerého života na povrchu zemském by se otlo v dosahu technických možností. Tato katastrofa by byla způsobena radioaktivním » o-trávením » ozduší. Nebezpečí bezprostřední války by se podstatně zmensilo, kdyby různé státy, jichž se to týká, prohlásily, že chtějí loyálně spolupracovat na uskutečnění světové dohody.

Profesor Albert Einstein

Rozkaz presidenta Trumana k výrobě vodíkové pumy neuzavírá žádným způsobem dveře k mezinárodní dohodě o superpumě, atomické pumě a ostatních zbraních, sloužících hromadnému ničení. Ale Spojené státy nemohou samy určovat mezinárodní politiku.

Předseda zahraničního výboru senátu Tom C o n n a l l y

Sovětský svaz je jediný stát, který brání, aby komise pro atomickou energii při Organizaci Spojených národů studovala obecný plán na kontrolu této energie a na vyloučení atomických zbraní.

Náměstek státního tajemníka Spojených států Hickerson v oficiálním prohlášení jménem vlády.

Ze čtyřiceti dohod, uzavřených na Jaltě, dodrželi Rusové toliko jedinou : slib, že vyhlásí válku Japon-sku.

President Harry S. Truman

Byl jsem vždy odpůrcem pštosti politiky. Ve chvíli, kdy máme před sebou protivníka, který nezná Boha, nemohu se ztotožnit s těmi, kdo se domnívají, že jsme měli utajití hrůzu vodíkové pumy a ponechali lidstvo v nevědomosti. Patři k lidskosti ukázat, k čemu se chce takového vynálezce použít.

General Dwight E i s e n h o w e r

Otakar Machotka

NÁŠ MASARYK

Slavnostní tisk k stým narozeninám presidenta Osvoboditele T. G. Masaryka vydal Svobodný zítřek v Paříži jako třetí svazek své knihovny. Cena číslovaného výtisku je 100 francouzských franků, s poštovým 120 frs. Ohledně příjímá redakce.

BÍDA VĚŘÍ V ZÁZRAKY

M. M.

Ministr tak zvané spravedlnosti, Gottwaldov ze Čepička, vyhlásil rázný boj » proti novému způsobu rozvratné činnosti », který prý je dílem reakčního kleru. Nový způsob rozvratné činnosti shledává Čepička ve vzniku povstání o různých záležitostech, šířených s protikomunistickou tendencí.

Vždy v těžkých dobách, kdy je lidu nejhůř a kdy selhává všechna jiná víra, uchylují se prostě zkrusené mysli k posledním zdrojům naděje, jimiž bývá hledání záchran-y v zjevech a silách, stojících mimo zákony přírody. Taková doba nastala nyní u nás, v nešťastné zemi.

V sušické nemocnici se zotavuje z nervového otřesu řidič autobusu, který tvrdí, že při jízdě s komunistickými cestujícími byl za bílé dno obklopen náhle tmou, v níž zářilo zjevení Panny Marie, držel v jedné ruce meč a v druhé americkou vlajku. Za ní táhly

americké tanky a oddíly americké osvobozovací armády.

Jiná pověst, která budi zvláště velký rozruch, vztahuje se na obec Cítov na Mělnicku. Dne 11. prosince, když kněz v místním kostelíku kázal o boží pomoci, sklonil se prý těžký dřevěný kříž nad oltářem a zalit zář ukázal směrem k západu. Nato se vrátil do původní polohy. To se prý opakovalo na Středý den a potom 8. ledna. Pověst o domnělém zjevu se opírá i o svědectví místních komunistů. Cítov byl zapálen poutníky, zpravodaj i hlavní také policie, která prováděla četná zatčení.

PROF. GRŇA ZATČEN

V. S.

Komunisté odstraňují se záměrnou důsledností všechny jednotlivce, kteří se zúčastnili vytýkacím způsobem domácího odboje proti nacistům v letech 1939-1945. První padl za obětí generál Kutlvašr, vojenský velitel pražského květnového povstání, odsouzený k

doživotnímu žaláři. V řadě dalších neusel osudu ani komunist Steiner-Veselý, velitel partyzánských oddílů na Moravě. Dne 13. ledna byl posléze zatčen profesor dr. Josef Grňa, děkan zeměměřičského odboru na Benešovské technice v Brně, člen odbojové Rady tří.

CITÁT Z DE GAULLOVY ŘEČI

S. S.

Obrovské sovětské Rusko, od nej-líže zdvojnásobené Čínou a zvětšené o satelity, které si násilně připojilo, stává nás před svou hrůzou. Zajiště, přes všechno zastírání lze postihnout, co tento systém nese s sebou bídou a sobostí. Ale při obecné nesoudržnosti a ochablosti neustává posupoprav. Rozpíná se na dvou třetinách Evropy a na dvou třetinách Asie. Má své pomocníky v

srdci každého národa na světě a především v naší zemi. A tu Francie a Francouzská unie se nachází v přímém slyku s touto masou, jež západní hranice jsou vzdáleny pouze na tři hodiny autem od Rýna a jejíž jihovýchodní hranice temuje naše stanoviště v Tonkinu. Dost už ilusí! Od této chvíle se mítá přímo na nás.

NALÉHAVÝ ÚKOL

Luděk Stránský

Před rokem oznámila svou existenci Rada svobodného Československa. Při ustavení ústředního orgánu ve Washingtonu bylo zároveň rozhodnuto o zřízení oblastních sborů v Londýně a v Paříži. Důvody tohoto rozhodnutí nejsou nikomu lhostejné: Myslelo se tehdy na velký počet členů Rady, kteří naleží asylovat na anglické a francouzské půdě, ale především se posuzovala politická důležitost obou míst pro naše zahraniční úsilí.

Pouhá přítomnost členů Rady v oblasti nebyla tudíž rozhodující. Vydělo se, že v Německu dlel v té době nepoměrně větší počet členů než ve Francii, ale bylo přirozené, že politicky jsme v Německu neměli co pohledávat. Mimo to každý člen Rady považoval svůj pobyt na německém území za nucený a dočasný.

Členové Rady, kteří vytvořili Oblastní sbor v Londýně, naleželi v Anglii asylovat a podmínky, jež jsou nepochybně uspokojivé. Zdá se, že si cení především tu stránku, která jim skýtá pocit bezpečnosti pro všechny případy. Proto považují svůj pobyt v Anglii za trvalý. To je za trvalý do té doby, než jim bude dána možnost návratu. Odlišně se utvářely poměry ve Francii. Bude vždy uznáváno, že nám Francie vycházela blahobytně vstřícně ve všech případech, ve kterých se jinde ztroskotávalo o tvrdost a neporozumění, ale vidí se, že členové Oblastního sboru v Paříži svůj pobyt ve Francii za trvalý nepovažují. Zjišťujeme-li přítomný stav, docházíme k počet-

nímu výsledku, že už téměř jedna polovina členů, kteří se zúčastnili ustavující schůze před necelými desítkami měsíců, opustila definitivně zemi i Evropu. Z původního mnohočленного předsednictva zůstali do této chvíle ve Francii pouze dva členové. Patří pak k zvláštním mravům, že někteří z členů předsednictva se dávali volit a přijímali funkci ještě ve chvíli, kdy už měli záznamy na lodní listky a znali přesně datum odjezdu.

Nelze nikomu mluvit za zlé, že po ztrátě domova a všech prostředků hledá nové uspořádání svých osobních věcí. Nesluší se odsuzovat, hledá-li kdo existenci zabezpečení tam, kde se mu nabízí. Otázka pocitu bezpečnosti je pak pro mnohého otázkou základní, a je možno tomu rozumět. Odchody z Francie budou proto pokračovat. Umožní-li to oprávněný zákon o přístěhovalectví politických uprchlíků do Spojených států, nastane v Paříži stav krajně vážný. Za všech okolností dobrých pracovníků bude ubývat a začne se cítit rostoucí nedostatek znalostí jazykových, znalostí poměrů i zna-

lostí některých způsobů, vyžadujících zkušenosti. Měli jsme jednu vyslance, který přišel k nástupní audienci v shortkách a v tropické helmě. Nemyslíme, že by v Paříži přišel kdokoliv na úřední místa v shortkách a v tropické helmě, protože shortky a tropické helmy se na pomocném komitě v Paříži zatím nerozdělují. Ale přesto jsme velmi znepokojeni. Bojme se pomýšlení, na koho může padnout Černý Petr, aby v obecném shonu po zámořských visech doběhl o pozděně a stal se — možná k vlastnímu zděšení — posledním pozůstalým představitelem nejdůležitějších našich zájmů v této zemi.

Tyto obavy jsou opravdové a vážné. Stane se chyba, budou-li považovány za předčasné. Vysvětlili jsme, že francouzské poměry jsou jiné poměry, než na příklad poměry v Anglii. Londýnský Oblastní sbor, personálně dobře vybavený, skýtá nepochybnou záruku stálosti a spolehlivé práce. Pařížský sbor už nyní těžko přemáhá některé potíže. Naším přesvědčením je, že otázka trvalého politického zastoupení ve Francii, pokud jde o důležitý styk povahy mezinárodní, má být řešena autoritou washingtonského ústředí Rady na takovém základě, který snáší teplo i zimu a nezávisí na nahodilostech. Myslíme konkrétně na princip delegační, jehož použití se stává nevyhnutelným.

Doba a lidé PROMĚNY KOLEM MASARYKA

"BUDU SE NA VÁS DÍVAT..."
T. G. M.

Kresba Adolfa Hoffmeistera, dnešního komunistického velvyslance v Paříži: Vznikla před desítkami lety v Americe, byla určena pro krajaňský tisk a byl za ni zaplacen honorář v dolarech. Dnes přijímá Hoffmeister honorář v jiné měně. Masaryk se dívá stále stejně, tehdy jako nyní. Dívá se taky na všechny Hoffmeistery.

Vláda schválila návrh, aby Národní banka, Živnostenská banka, Tatra banka a Poštovní spořitelna byly sloučeny v jediný peněžní ústav.

KDYŽ ODEŠEL

LOUČENÍ S T.G.M.

Karel Toman

Vítězná cesta stoupá do věčných bran.
Už mlčí žal i sláva,
bud' mír Ti přán!

Pláč osiřelé země
a zvonů hlas
posvátným slibem ztichl:
Živ budeš v nás.

V zlých dobách dobrý vůdce,
bud' naše stráž.
Na věky srdcím, duším
prapore nás!

Náš otec, vstup v říši boží!
Z nebeských bran
žehná Ti svatý Václav
a Mistr Jan.

TO KALNÉ RÁNO

Jaroslav Seifert

Za sto let, možná, děti našich dětí
svým dětem budou teskně vyprávět,
o šedém ránu 11. září
na věky označeném v kalendáři.
To kalné ráno, to si pamatuj,
mé dítě!
Tu chvíli před půlčtvrtou ranní.
ten okamžik a konec umírání.
když smrt se dotkla vrásek čela
a ranní mlhou odcházela.
To kalné ráno, to si pamatuj,
mé dítě!

PADĚLATELÉ DĚJIN

ZZ

Státní nakladatelství v Praze vydalo koncem roku nové učebnice dějepisu, schválené ministerstvem školství, vědy a umění. České a československé dějiny dostávají v učebnici novou podobu: Největší postarou našich soudobých dějin se stává Georgijec Stalin.

Chvaloběc o Stalinovi začíná v kapitole „Český a slovenský lid v boji za svou samostatnost“. Vypravuje se tam: „V době před první světovou válkou žádný z našich politiků nebojoval za úplné osvobození a samostatnou vládu Čechů a Slováků v naší zemi. Tehdy prohlásil jedině J. V. Stalin, že každý národ má právo, aby ve své zemi vládl a hospodařil podle své vůle“. Z toho se dále vyvozuje komunistickou vědeckou metodou, že Stalin — před první světovou válkou požadoval národní samostatnost pro Čechy a Slováky.

Ve výkladu o obnově československé státní samostatnosti ro-

ku 1918 je na stránce 96 tato jediná zmínka o T. G. Masarykovi a Edvardu Benešovi: „Za první světové války působili za hranicemi T. G. Masaryk a dr. E. Beneš, kteří za pomoci Anglie, Francie, Spojených států a carského Ruska chtěli zřít československý stát.“ Vyprávěcí stručnost, v tomto případě příznačná, je však vzápětí vyvážena náležitou šíří, jakmile se začne mluvit o komunistických hrdinech a o našem velkém osvoboditeli a ochránci, Sovětském svazu. Jeden příklad za všechny: O komunistickém redaktoru Fučíkovi jsou v učebnici plné tři strany.

ROZSUDKY SMRTI

ns

Komunistická justice připravila novou sérii mstivých a zstrašovačích procesů proti politickým odpurcům, souzeným ve velkých skupinách. Rozsudky smrti jsou stále častější.

Dne 3. února byl v Brně vynesena rozsudek nad skupinou studentů a ošetřovatelů z brněnského sanatoria, kteří prý napomáhali k útěku politickým vězňům. Jeden z obžalovaných, dvaadvacetletý Bohumil Havlín, byl odsouzen k trestu smrti, dalších patnáct k žaláři od jednoho do pětadvaceti let. V Jihlavě byl 11. února vynesena rozsudek nad skupinou osob, obviněných z politické, hospodářské a vojenské špiónáže ve prospěch nejméně dvou cizích mocností. Tři obžalovaní, Karel Veselý, Jan Tuček a František Rod, byli

odsouzeni na smrt, dva k doživotnímu žaláři a dalších osmáct k trestům od čtyř do pětadvaceti let.

Před Státním soudem v Praze se chystá velký proces proti významným činitelům bývalé strany národně socialistické, kteří prý připravovali spiknutí proti režimu. Mezi hlavními obžalovanými má být bývalá poslankyně dr. Milada Horáková. Není pochyby, že v tomto případě jde o podlou provokaci některých přísluhova-

ZEMĚ ROBOTŮ

Pj

Desátého února odjela z Prahy československá obchodní delegace, vyslaná do Číny. Po nějakou dobu dlel v Moskvě ministr zahraničního obchodu dr. Gregor. Jeho jméno bylo oficiálně oznámeno mezi účastníky banketu, pořádaného v Kremli na počest rudoého dobyvatele Číny, Mao Ce Tungu. Pobyl Mao Ce Tungu na politické návštěvě v Moskvě se prodlužoval po 9 týdnů: nebylo pochyby, že se to děje ze zvlášť dů-

ležitých důvodů. Současná přítomnost československého hospodářského ministra a odjezd pražské hospodářské delegace do Pekingu dává tušit, že šlo také o důležité otázky hospodářské, o hospodářské vybudování komunistické Číny, a to za československé účasti. Sovětské nároky na československou výrobu trvale narůstají, ale bez rovnocenné náhrady. Československo se stává zemí sovětských robotů.

HAVLÍČEK ZLIKVIDOVÁN

Mf

Koncem ledna byla vydána nová dvacetikorunová státopka podle návrhu profesora K. Svobolického. Na přední straně státopky je hlava děvečka v národním kroji, na rubu je kytička lučních květů v lidovém džbánu s pozadí české krajiny v době žití.

Na dřívějších dvacetikorunách byl obraz svobodného novináře Karla Havlíčka. Ten musel v nesvobodném režimu zmizet nejdříve. Padělatičky s obrazem Štefánika a stokoruny s T. G. Masarykem budou následovat.

TEHERÁN A JALTA

Jan Babor

(2) O dohodě mezi východem a západem, jež byla s největší pravděpodobností učiněna už roku 1943 na konferenci v Teheránu, a o jejích důsledcích, jež byly pocítny za slovenského poselství roku 1944, přinášíme svědectví ještě dalšího dvou svědků z československé strany. Je to především slovenský vůdce dr. Jozef Lettrich, místopředseda Rady svobodného Československa ve Washingtonu, a bývalý vyslanec František Němec, tehdy ministr londýnské československé vlády, která ho jako plánního komisaře poslala v roce 1944 na Podkarpatskou Rus.

Z praxe obou těchto vážných mužů je patrné, že Slováci, odsouzení z Československem do sovětské sféry, byli Sověty opuštěni právě tak, jako předtím Poláci, když se odhodlali k varšavskému povstání pod generálem Borem. Mluví-li Sověty s opovržlivým cynismem o Američanech, kteří prý čekali za Plzní, až Praha bude osvobozena sovětskou armádou a sovětskou krví, co říci o úmyslném a záměrném čekání sovětských armád, vzdálených několik kilometrů od Varsavy, aby varšavští Poláci, marně volající o zbraně, mohli být povražďeni hitlerovskými tlupami?

Jak jednání mezi Sověty a západními spojenci zmálo představitele malých národů za dnešní železnou oponou, o tom vydává svědectví zase Benešova kniha. Na stránce 377 svých Pamětí dr. Beneš přiznává: „Pokládám jsem tudíž konferenci v Teheránu za velký úspěch spojenecký a všechny další diskuse jak v Moskvě, tak později v Londýně a v našem jednání s Američany, jsem

příspěvil výsledkům teheránským.“

Nebudeme moči jednou osudu vytýkat, že dr. Beneš byl Teheránem sveden na koleje, po níz se vydal ve své politice se Sověty?

V šeru a tísni, ze kterých vyzařovala jediná a později zřejmá jistota, že jsme vydáni do sovětského pásma a do sovětského mocenského vlivu, podobali se malí, Sovětům přičlenění národové neobhým odsouzením, kteří — chycení do pastí jako obětí — hledají všechny prostředky, aby si zajistili laskavější zacházení a bezpečnější budoucnost pod obávanou rukou smeceného patrona. A byla to konec konců Benešova povinnost,

nechtěl-li marnými protesty za řídit krvavě naši situaci, jako si své postavení zatížili Poláci. Závěr je ovšem stejný. Poláci krváceli roku 1944 a 1945, my krvácíme dnes...

Ale dr. Beneš šel ve svém projevu v Pamětech dále: „To se týkalo také postupu sovětské armády do střední Evropy a na naše území, s nímž jsem zvláště od této chvíle zcela pozitivně a určitě počítal, i když jsem nevykloučoval, že se o to pokusí také spojenci západní.“

O vojenské okupaci Polska i Československa se jednalo v Jaltě. Ale pokud se jednání týkalo Československa, přineslo o něm podrobnější informace úřední prohlášení Státního departmentu ve Washingtoně dne 9. května 1949. Toto prohlášení, uveřejněné v americkém tisku, bylo vydáno patrně proto, aby byly osvětleny určité skutečnosti, jejichž otiskování v americkém tisku budilo podezření, že armáda Spojených států na svém pochodu do střední Evropy (Pokrač. na str. 4)

SLUNEČNÍ PUMA »H«

Dr Vladislav K.

President Spojených států amerických Harry S. Truman vydal 1. února rozkaz, aby bylo pokračováno ve výrobě všech druhů atomických zbraní, čítaje v to i pumu H, to je pumu vodíkovou (hydrogenovou). President prohlásil: „Jako nejvyšší velitel ozbrojených sil Spojených států nesu odpovědnost za to, aby naše země byla schopna se bránit proti případnému útoku.“ — Komise pro atomickou energii oznámila nato kongresu, že atomické zbraně se nyní vyrábějí seriově.

V roce 1905 uveřejnil mladý, tehdy pětadvacetiletý fyzik Albert Einstein, který nějakou dobu působil také v Praze, svou první práci o zvláštním principu relativity. V této práci, jež se stala základem jeho slavné teorie všeobecného principu relativity, vyslovil Einstein zásadu o souvztávnosti prostoru, času a hmoty. Zároveň položil rovnítko mezi hmotou a energií. Z jeho předpokladu, že hmoty a energie jsou toliko dvě podoby jedné stejné podstaty, dospěla fyzikální věda k sestrojení atomické pumy a nyní posleze k zahájení výroby apokalyptických pum H.

Pro usnadnění laické představy lze prostě říci, že dnešní fyzikové ve shodě s Einsteinem považují hmotu za nahromaděnou energii. Množství této koncentrované energie v tělese je nesmírné. Podle Einsteina vzorec se vypočítává tak, že hmota se násobí dvojnásobnou rychlostí světla. V jednom kilogramu kterékoli hmoty je tedy kvadrilion jednotek práce (ergů), jenž odpovídá spalnému teplu asi tří milionů tun uhlí. Nebo: Jeden gram hmoty, promě-

hmoťný — a změni se v neutron. Náboj atomového jádra, počet protonů, odpovídá atomovému číslu příslušného prvku, to je jeho pořadovému číslu v periodické soustavě: Vodík má atomové číslo 1 a jádro jeho atomu má tudíž jeden elementární náboj, jeden proton; helium s řadovým číslem 2 má dva protony, lithium 3, kyslík 8, železo 26, zlato 79, uran 92. Náboj atomového jádra, počtu protonů, odpovídá počet záporných elektronů, kroužících kolem jádra. Proto každá látka v přírodě je v elektrické rovnováze, čili je elektricky neutrální.

Atom každého prvku má svou vlastní stavbu, která jednoznačně určuje celkovou povahu prvku. Atomy »lehkých« prvků jsou ve své stavbě jednodušší, atomy nejtěžších prvků jsou velmi složité: Uran 238 s atomovým číslem 92 má jádro o 92 protonech a 146 neutronech; kolem jádra pak krouží 92 elektronů, atomových »planet«. Přestavbou atomového jádra, buď jeho ochuzením, rozštěpením, rozbitím nebo skladbou, lze dosáhnout dvojího výsledku: 1. Atom jednoho prvku se změni v atom prvku jiného, nebo se rozpadne ve dva atomy různých jiných prvků. Tak se nedávno podařilo chicagskému fyziku Dempsterovi přeměnit několik atomů prvku mercuria ve zlato; atom uranu se štěpí na atom lanthanu a atom bromu. 2. Za jistých podmínek lze rozštěpením nebo rozbitím atomu posílat, který je téměř ne-

TEHERÁN A JALTA

(Pokračování článku s předchozí strany)

nečinila vše, aby znemožnila vydání Československa do moci Sovětů.

Při pročitání znamenité Eisenhowerovy knihy »Crusade in Europe« nemůžeme ujít pozornosti, že americké a britské armády, majíce daleko blíže do Prahy než do německé Vídně, vydaly se mnohem delší cestou na Vídeň. Následky tohoto rozhodnutí se jeví ještě dnes jak v Československu, tak v Rakousku. Rakousko s Vídní bylo zachráněno pro demokracii, ale zastavením amerického postupu na Prahu bylo Československo vydáno komunismu. Mimo to bylo v Praze ubito 5.000 lidně ozbrojených Čechoslováků, kteří maršovali za pražského rozhlasu své zoufalé SOS proti zúřiným německým hordám. Nakonec pak ukrajinský generál Vlasov, jehož svědomí se probudilo v poslední chvíli, poslal své oddíly, aby společně

s generálem Kutlvašrem, který je dnes v komunistickém vězení kde-si v Československu, chránily Prahu a její lid.

A zatím u Plzně stály od 5. až do 9. května Pattonovy tanky a čekaly nečinně čtyři dny, než se do Prahy dostane východní armáda Malinovského. Dnes je kdekdo jasný, že se to stalo jen proto, aby mezi československým lidem bylo vzbuzeno falešné domněnání, že byl osvobozen sovětskou armádou. Byl to politický podvod. A pokud nebude historicky zjištěno, zda byla či nebyla uzavřena mezi východem a západem dohoda o vojenském obsazení země za dnešní železnou oponou skutečně už v Teheránu, musí být v těchto událostech z května 1945 hledána příčina naší národní katastrofy.

Prohlášení Státního depart-

mentu ve Washingtonu z 9. května 1949, pokud se týká obsazení Československa, tvrdí, že »žádné politické dohody vzhledem k Československu nebyly předem učiněny« a že na spojenecký postup měly vliv pouze čistě operační ohledy.

Členové Eisenhowerovy knihy nabývají pevného přesvědčení, že tento veliký voják byl vzorem velitelské svědomitosti až přímo úzkostlivosti. Plal se ve Washingtonu zvláště na každou politicky choulostivou otázku. Není možno předpokládat, že nechápal politický dosah obsazení Prahy, a je možno předpokládat, že hledal pevnou direktivu ve Washingtonu. Vždyť se chystal obsadit americkými armádami celé území až k hlubokému údolí Vltavy a k mocnému toku Labe od Mělníka na sever, jak uvádí prohlášení Státního departementu. Svůj úmysl oznámil prostřednictvím americké vojen-

ské misse do Moskvy. Sovětský velitel generál Antonov si pak vyzýdal rozhodnutí politické Moskvy, aby Eisenhowerovi mohli oznámit: »Sovětské velení žádá generála Eisenhowera, aby upustil od spojeneckého postupu za dříve naznačenou linii Karlovy Vary — Plzeň — Budějovice, aby bylo zabráněno možným nesnázím.«

Těžko je pochopit jaké o mohly být nesnáze. Mezi Karlovými Vary, Plzní a Prahou nebyla ani Vltava, ani Labe. A přece se tam sovětská armáda žádných nesnází nebála, ale bála se jich na mocné delší linii vltavského a labeckého toku. Ovšem proto, že se Moskva rozhodla »osvobodit« Prahu...

Velení západních armád vyhovělo vysoce politickému požadavku sovětského velitele. Praha byla ponechána Němcům, aby mohla přejít do sovětských rukou.

Nemám odvahu vyslovit se o účelnosti těchto »operačních« dohod, které způsobily naší národní katastrofu. Kolik viny na nich měla bezdůvodná důvěra v Sověty a předpokládání dohod v Teheránu či Jaltě, o tom nebude možno říci poslední slovo, pokud historikové či oficiální kruhy, kterých se více týká, nevyvětlí tyto události, jak se skutečně vyvíjely.

Jen jednu otázku je nutno položit: Čemu by se bylo zabránilo, kdyby opatrný západ byl uvažoval o nebezpečí sovětského obsazení Prahy a jeho možných důsledcích? Polsko už tehdy poskytovalo vysoce zný příklad hrůzy, která tam zavládla po příchodu sovětských vojsk.

Jen v důsledku této neopatrnosti bloudí dnes světem 30.000 bědných uprchlíků s ženami a dětmi, odmítaných od všech zemí, která je mohla zachránit. Nemůžeme se ubránit hořké výtky, že to byl západ, s jehož kulturou jsme v tisíciletích rostli, který nás vydal v Mnichově i na linii Plzeň — Karlovy Vary do rukou východních barbarů.

Ve všem, co je napsáno o Teheránu, Jaltě i o ostatních událostech, za nichž se země za železnou oponou dostaly do své dnešní tragické bídě, je patrna určitá spojitost a odpovědnost, kterou nelze uvrhnout na tyto malé státy. Co však je možno pronést s naprostou rozhodností, je požadavek, aby americký národ, jeho univerzity a jeho objektivní věda zjistily okolnosti, které to zavinily a jak k těmto osudným okolnostem došlo.

Bude to věc velkého významu i dosahu. Ukáže se, že nikdy v budoucnosti nesmí být žádnému jednotlivci, byť to byl činitel sebešlechtější, svěřeny záležitosti, na kterých závisí mír a štěstí či neštěstí civilisovaného světa. Právo a povinnost demokratické kontroly státní moci, svěřené do rukou jednotlivců, stane se nejosudnějším omylem, bude-li jich užito tak, jak jich lehkomyslně užíval demokratický svět v závěru druhé světové války.

POLITICKÉ STÁVKY

sl

Komunisté rozpoutali vyzývavou agitaci ve všech západoevropských přístavech, aby dokázali dělníci odmítnout vyhlášení o vojenské pomoci. Dopravní zaměstnanci a přístavní dělníci ve Francii odmíli nakládat zásoby, určené pro francouzské vojsko v Indochíně.

Francouzští komunisté prohlašují vyzývavě a odhodlaně, že nechtějí vše, aby zmařili domnělé válečné plány proti Sovětskému svazu. Vybízejí nezastřené k sabotážím a podněcejí nekld, který se projevuje v množství stávek, propukávajících na různých místech ve výrobě, v dopravě i v administrativě. Tyto stávky, vesměs krátkodobé, jednodenní nebo jen několikahodinové, ale velmi početné, stávají se krajně obtížnými a způsobují značné poruchy i hospodářské škody. Pařížská doprava byla v únoru po celou řadu dní přerušována střídavě na různých tratiích, nebo lampónována v některých úsecích. Ihned nato byla

Paříž bez plynu a večeř se trávila při svíčkách. Dodávky plynu a elektrického proudu byly střídavě odnímány jednotlivým velkým podnikům, zvláště těm, které pracují pro vojenské účely. Komunistické odbory hrozí stále ohlášeny sivými zásahy, ale mimo ohlášené akce propukávají další sabotážní činy zcela náhle a neočekávané, aby působily překvapivě. Francouzská veřejnost dovede smáčet mnohé nepřijemnosti s galskou mentalitou, ale tentokrát se zdá, že je krajně rozhořčena. Komunistům hodně napomohla únorová vládní krise, která způsobila, že se neobávali případných vládních opatření.

ŘEČ O STALINOVÍ

vb

Sovětský velvyslanec ve Washingtonu Alexandr S. Panuškin podal formální žádost, aby japonský císař byl souzen jako válečný zločinec, odpovědný zvláště za přípravu bakteriologické války.

Josef B. Keenan, hlavní americký žalobce v procesu proti japonským válečným zločincům, vyslovil se o žádosti sovětského velvyslance odmítavě. Prohlásil, že při posuzování činu japonského císaře a sovětského vůdce je stále zřejmější, že »daleko více důvodů svědčí pro soud nad Stalinem«. Podle dokumentů, které jsou k dispozici, japonský císař

Hirohito nemůže být činem odpovědným za činy své vojenské vlády. Naproti tomu jiné dokumenty dokazují, že odpovědnost za schůzku von Ribbentropa, Molotova a Matsuky padá jasně na Stalina. Projev hlavního amerického žalobce naznačuje, že jsou ještě mnohé záhady z poslední údoby před válkou i z doby války, o kterých zatím nic nevíme.

JEDNO DOBRÉ PŘÁTELSTVÍ

fg

V Paříži bylo ustaveno sdružení »L'Amitié franco-tchécoslovaque«, jehož členy jsou významné osobnosti francouzského života, které loni v říjnu vystoupily ze »komunistické L'Association France-Tchécoslovaquie«.

Nové sdružení chce pracovat v Plněné nezávislosti na sblížení národů Československého a francouzského. V úředním komuniké se praví, že oba národy jsou navzájem poutány svazkem velkého společenství vzpomínek a tradice. Kullem demokracie, spravedlnosti a svobody, prožlým utrpením za války a zápasem za tyto ideály. Předsedou sdružení je bývalý šéf

francouzské vojenské misse v Praze, oddaný přítel československého národa generál Faucher. Mezi členy sdružení jsou členové Francouzské akademie Paul Claudel, Georges Duhamel a François Mauriac, dále André Gide, Léon Blum, Maurice Schumann, Rémy Roure, Léon Jouhaux, bývalý vyslanec Léon Noel a F. Charles-Roux a generál

POMOCNÝ VÝBOR

S.

Výbor Československého pomocného komitě v Paříži schválil 27. ledna zprávu o činnosti v období od 1. května do 31. prosince 1949. Ze zprávy je patrné, že komitě koná svou práci v těch mezích, které jsou dány značnou omezeností prostředků. V závěru zprávy se pak odpovídá na některé námítky a kritiky:

Československý pomocný výbor v Paříži se stal předmětem útoků mluvčích některých politických stran. Tyto útoky vyplynuly ze skutečnosti, že vedení výboru odmítlo reorganizační komitétu na základě delegací politických stran. Důvody, proč výbor komitétu se stává proti této reorganizaci, jsou tyto: Pomocný výbor v Paříži byl ustaven jako organizace francouzská podle francouzského spolkového zákona a je tudíž organizací zcela nepolitickou. Francouzští protoktři komitétu výslovně odmítli zpolitizování sociálního komitétu. Pomocný výbor se naprosto nepokládá ani za odpovědný politickým stranám, ani za kompetentní k tomu, aby tu nebo onu politickou skupinu uznával nebo neuznával za politickou stranu. Dale je pravdou, že v těchto politických skupinách, jichž je v

Paříži 10 až 12, je organizována jen nepatrná menšina čs. uprchlíků. Pomocný výbor si vytkl za úkol sociální péči, hmotnou a právní, ve prospěch všech čs. demokratických uprchlíků bez rozdílu jejich politického přesvědčení. Tento úkol výbor plní už od dubna 1948. Na plenární schůzi Oblastního shoru Rady svobodného Československa v Paříži v září minulého roku byl odhlasován návrh, aby s francouzským předsedou komitétu, bývalým francouzským vyslancem v Praze p. Charles-Roux, bylo jednání o reorganizaci na základě politických stran. Pan Charles-Roux písemně odpověděl poukazem na stanoviny komitétu a prohlásil, že v případě reorganizace na podkladě politických stran by byl nucen podati demisi.

V NOVÉM ROCE

nezapomeňte na svobodný český tisk!
PŘEDPLÁCI SE TAKTO:

Francie: Poštovní poukázku (Mandat-Card) na adresu Luděk Stránský, 61, Rue de la Voûte, Paris 12e. Neadresujte na Svobodný zítřek, protože titul listu není zapsán jako znění firmy a inkaso peněz působí značné potíže, nebo je vůbec neproveditelné.
Spojené státy: Na účet (account) Luděk Stránský u banky Irving Trust Company,

One Wall Street, New York 15th N. Y. Nepřipojuje žádné vzásky pro redakci nebo administraci: banka je nevyřizuje a platy s jakýmkoliv příkazy nepřijímá.

K a n a d a: Na účet Svobodný zítřek u The Bank of Toronto, 1232 Peel Street Branch, Montreal, Que.

Redakce

SLUNEČNÍ PUMA »H«

(Pokračování článku s předchozí strany)

mového jádra uvolnit nesmírnou energii ve smyslu Einsteinovy teorie. Jádro atomu se přirovnává k pevnosti: Chťej-li vojáci zničit pevnost, bombardují ji. Atomičtí badatelé, pracující k zničení atomového jádra, postupují tímž způsobem: Ostřelují atomové jádro vhodnými projektily, vrhanými ve velkém počtu; mohou jimi být na příklad i protony, neboli atomová jádra vodíku, protože atomové jádro tohoto nejllehčího prvku je utvářeno jediným izolovaným protonem.

Jestliže tedy ostřelují částec-kou je proton, chová se tak, že v okamžiku, kdy se přiblíží bombardovanému atomovému jádru, je mocně odpuzován podle elektrostatického zákona o souhlasných elektrárnách. Připomínáme si totiž, že bombardující proton nese kladný náboj a že také bombardované atomové jádro je nabitó kladně. Podarí-li se však ostřelovat protonu proniknouti touto »potenciální bariérou, podléhá ihned obecnému gravitačnímu zákonu a padá — přitahován velkou silou — do atomového jádra. Rozmnožení atomového jádra o jeden proton postací v některých případech k tomu, aby původní prvek se změnil v prvek jiný, s pořadovým číslem o jedno místo vyšším. Ale tento stav není vždy stálý. Stává se často, že atomové jádro, do něhož byl uměle vpravenový proton, vystřelí spontánně po krátkém čase jeden positon, to je kladný náboj některého ze svých protonů. Z tohoto protonu se pak stává neutron, částčka bez elektrického náboje. Ale vypuzení jednoho positonu, kladného náboje, nezůstává bez účinku na hmotu jádra: Třebaže positon je téměř nehmotný, hmotu atomového jádra se po ztrátě positonu o něco zmenší. Ztracená část hmoty zmizela ve formě energie, kterou představuje vypuzený positon.

Tyto ztráty hmoty jsou zvažitelné: Atomové jádro niklu obsahuje 28 protonů a 32 neutrony. Vnikne-li do jádra další proton, vznikne atomové jádro o 29 protonech a 32 neutronech: Je to atomové jádro mědi.

Atomové jádro niklu má hmotu 59.69; ne zcela správně by bylo možno říci, že váží 59.69 (kvadriliontinu gramu). Další proton, který vnikl do jádra, má atomovou hmotu 1.0081. Ale atomové jádro mědi, které tím vznikne, nemá hmotu rovnající se součtu obou vah, to je 60.6981, nýbrž pouze 60.6905; část hmoty o váze 0.00757 zmizela! Tato ztráta hmoty 0.00757 odpovídá množství energie, vyzářené v okamžiku, kdy nový proton zasáhl jádro. Vyzářená energie je přesně měřitelná a zjistilo se, že zcela odpovídá zmizelé atomové hmotě.

Pro první atomické pumy bylo použito jako »atomové vybušiny« uranu. Atomové jádro uranu, jak už bylo řečeno, je nejsložitější z atomových jader v naší přírodě; skládá se z 238 částicek, z nichž je 92 protonů a 146 neutronů. Jeden z izotopů uranu o atomové hmotě 235 má tu vlastnost, že jeho jádro je štěpivé: Je-li toto jádro zasázeno neutronem o vhodné rychlosti, rozštěpí se na dvě části a vytvoří dvě menší jádra, lanthanu a bromu. Štěpené jádro vystřeluje mimo to tři neutrony, které zasahují sousední jádra a dávají tím počátek k tak zvané řetězové reakci, k dalšímu štěpení atomových jader, již se rozšíří na celý obsah atomické pumy. Při rozště-

pení atomového jádra uranu se uvolňuje energie 120 milionů elektronvoltů. Každý gram uranu uvolní při štěpení atomových jader energii, která se rovná spalnému tepla 3.000 tun uhlí.

Vzniklou ztrátu hmoty lze vypočítati takto: Atomové jádro uranu 235 má atomovou hmotu 234.954; neutronový projektil, který přivodil rozštěpení, má atomovou hmotu 1.007; součet činí 235.961. Po rozštěpení vzniklo atomové jádro lanthanu, jež má hmotu 145.46, a atomové jádro bromu o hmotě 87.27; tři vystřelené neutrony mají celkovou hmotu 3.021. Součet činí 235.751. Ztráta hmoty, způsobená přeměnou ztracené hmoty v energii, je tedy 0.21. To je necelá tisícina celkové atomové hmoty jádra. Atomické pumy z Hirošimy a Nagasaki byly tedy značně ne hospodárné — a málo účinné... Atomičtí badatelé je prohlásili za »zastaralé«.

Nové úsilí atomických badatelů se proto obrátilo od štěpení »těžkých« atomů k rozbití nebo štěpení atomů »lehkých«, to je od uranové pumy k pumě vodíkové. Jak už bylo řečeno, vodík s atomovým číslem 1 je nejllehčí ze všech prvků a jeho jádro je utvářeno jediným izolovaným protonem. Proto tu nelze mluvit o počátečním rozbití jeho atomové stavby, nýbrž je možno soudit, že při funkci vodíkové pumy půjde o proces značně složitější, podobý onomu, jímž na příklad astrofysikové vysvětlují udržování slu-

nečního žaru. Je to tak zvaž Bethovův cyklus, odehrávající se v slunečním vnitru při teplotě 15 milionů stupňů Celsia.

Tento proces je podmíněn přítomností uhlíku: Proton, to je atomové jádro vodíku, pohybuje se za daných teplotních poměrů velkou rychlostí, zasahuje atomové jádro uhlíku (6 protonů a 6 neutronů) a mění je v izotop uhlíku 13 (6 protonů a 7 neutronů) plus jeden vystřelený kladný náboj, positon. Při dalších zásilech novými protony mění se uhlík 13 postupně v dusík, v radioaktivní kyslík a v těžký dusík plus další positon, až posleze těžký dusík se rozpadne v původní uhlík a helium. Přitom se v poslední fázi uvolňuje nesmírné množství energie, protože »ztráta hmoty« je tu mnohem značnější, než při štěpení uranu. Při rozštěpení atomových jader, obsazených v jednom gramu uranu 235, získává se tepelná energie 20 milionů kalorií; v Bethově cyklu při vzniku jednoho gramu helia (asi 5.9 litru) uvolní se tepelná energie 150 miliard thermů, to je 150.000 bilionů malých kalorií. Tajemstvím zůstává způsob, jímž lze na zemi urychlití jednotlivé fáze popsané ho cyklu, probíhajícího na Slunci v údobí pěti milionů let. Patrně se toho dosáhne pomocnou explozí uranu, již se zvýší lokální teplota vysoko nad žár slunečního vnitru. To je tedy povaha nové zbraně, k jejíž seriové výrobě vydal prezident Truman uvážený rozkaz.

Z domova ve zkratce

S.

Klement Gottwald nařídil, aby do základu Státního pomníku v Praze byl položen kámen ze základu pražského Hradu.

Dopisy do ciziny musí být odevzdávány na poštovním úřadě otevřené a odesílatel se musí vykákat občanským průkazem. Všechny ostatní dopisy do ciziny jsou vyloučeny z dopravy. Má se tím zabránit písemnému styku s uprchlíky.

Státní soud v Praze odsoudil k trestu smrti vojína Františka Šimu, obviněného ze zločinu desercce, vlezdrady, špiónáže a zhařstvi.

Pražské úřady požádaly francouzskou okupaci správu v Italskou o vydání bývalého hráče národního hokejového mužstva Losmina, který před půl rokem uprchl za hranice a zdržoval se nyní v Innsbrucku. Na základě této žádosti byl Losmin vzat do vazby. Případ je nám nejasný.

Orgán Ústřední rady odborů Praze a zapsanému, že uhelná těžba klesla pod očekávání. Zavinila to prý špatná docházka horníků do práce.

V pražské Kolbeně bylo zavedeno trestní bodování dělníků. Od základních sto bodů se odečítá: Za každý pozdní příchod do práce nebo za předčasné ukončení práce 5 bodů, za nedovolené kouření v pracovní době 8 bodů, za každou neodpracovanou hodinu v týdnu 5 bodů, za nemoc 1 bod.

Čs. energetické závody obnovily zákaz osvětlování výkladních skříní a používání světelných reklam.

Mlékárny začaly vyrábět jogurt, ale jenom pro nemocnice a pro léčebné ústavy. Děti ho dostanou, zbude-li, do věku šesti let.

V pražském Obecním domě byla zřízena lidová vyvařovna.

Koncem ledna zmizeli v Československu dva mormonští misio-náři, američtí občané. Americké velvyslanectví ví, kam se má v takových případech obrátit: Požádá ministerstvo vnitra, aby podalo vysvětlení o jejich osudu. Při pražské právníce fakultě byl zřízen právnícký ústav ministerstva spravedlnosti, který zavádí studium na dálku. Univerzitního vzdělání bude prý možno nabýt i při výkonu povolání a bez předchozího vzdělání středoškolského.

Poutnický výpravám na Svaté léto do Říma se ční takové překážky, že pouť jsou prakticky znemožněny.

Němečtí »antifašisté«, kteří po odsunu sudetských Němců zůstali v Československu a přihlásili se do komunistické strany, jsou už komunistickým ideálem nadobro syti. Sedmdesát tisíc jich žádá o povolení odchodu. Všichni chtějí do amerického pásma, kde prý mají příbuzné.

Úřední lékařka Britské rady v Praze, dr. A. Riedesová, vzdala se svého místa a požádala čs. vládu o právo politického azylu. Britská rada se prý stala útočištěm nespokojených a nepřátel dnešního režimu a to dr. Riedesová nesnesla. S Riedesovou se prohlásili za solidární čtyři angličtí ko-

munističtí studenti, kteří mají československá stipendia.

V lidové demokratické republice se prý více jezdí. Roku 1937 dopravily dráhy 22 milionů osob, které ujely 738 milionů kilometrů. Kdežto roku 1948 dopravily 35 milionů osob, jež ujely 1513 milionů kilometrů. Statistiku dopravného zboží pražský tisk neuveřejňuje. Vypadala by obráceně.

Na pražské výstavce kreseb řeckých děl, odvlečených z domova komunistickými partyzány, byla také kresba, jež znázorňovala síbenice a věšení lidí. Je to jeden ze skromných dokladů o »úvedomělé třídě výchově« od nejtělejšího věku.

Právce cizinců v Praze musí podstoupit politické školení. Referát pro informace, osvětlu a tělesnou výchovu chystá zvláštní kursy, aby průvodci byli prý »na vyšší nejen odborně, ale i politicky«.

V Praze bylo nově zatčeno přes padesát zámožnějších obchodníků a majitelů větších restaurací. Všichni byli zbaveni majetku a dodati do pracovních táborů. Důvodem zatčení je snaha zménit Prahu v »dělnické město«.

Každý nový řidič automobilu, který po výkonu předepsané zkoušky žádá o vydání vudeho listu, musí vykonati zvláštní slib, že nikdy nesedne k volant u nestřízlivém stavu. Slib začíná takto: »Protože vím, že opilství je přežitek z doby kapitalismu, že sabotuje pětiletku, že nás vrací bídě a že ohrožuje naši cestu k socialismu, slibuji...«

ZRADA A SVEDOMÍ

Vladimír Dvořák

Stal se případ zrady, který působí ofensivně : Německý uprchlík z nacistické éry, mladý fyzik dr. Klaus Fuchs, byl přijat s důvěrou v Anglii a zapojen do práce na atomické výzkumech. V práci se osvědčil vynikajícím způsobem. Poskytl mu britské státní občanství a svědčili mu nejštěnější atomická tajemství. Fuchs byl zapřísáhlým antifašistou. Byl jim do té míry, že se stal tajně přesvědčeným komunistou. A plněch sedm let zrazoval sovětským agentům všechna atomická tajemství, která znal.

Fuchs znal z těchto tajemství bezpochyby tolik, kolik bylo třeba, aby dne 14. července loňského roku mohl být zaznamenán první atomický výbuch na území Sovětského svazu. Fuchsovův případ je tento :

Klaus Fuchs, dnes devětatřicetiletý, odešel z Německa krátce po Hitlerově nástupu k moci. Žil nejprve ve Francii, ale po vypuknutí války a po francouzské porážce uprchl do Anglie, kde byl z počátku internován. Tehdy se začalo pracovat na problému atomické energie a objevila se potřeba schopných fyziků. Fuchs měl už jistě jméno a budil důvěru. Propustili ho z internace tábora a přidělili ho k vědecké skupině na univerzitě v Birminghamu, kde se stal spolupracovníkem profesora Fyldese. Upozornil na sebe píší i vynikajícími schopnostmi : naturalisací nabyt britského státního občanství a v prosinci 1943 byl poslán do Spojených států jako člen britské vědecké mise, pověřené studiem prací v atomických závodech v Oak Ridge. Od roku 1944 pracoval pak v Los Alamos,

kde byla sestrojena první atomická puma a kde Fuchs poznal nejštěnější válečné tajemství.

V Americe pobyl Fuchs do roku 1946, kdy se vrátil do Anglie ; jako vynikající odborník byl poslán na jedno z vedoucích míst v atomických laboratořích v Harwell.

Po výbuchu první atomické pumy na sovětském území nebylo pochyby, že sovětská badatelé nemohli dospět ke kladnému výsledku svých prací před předpokládanou dobou bez získání některých tajemství o výrobním procesu. Vyslovovala se mnohá podezření, zvláště ve Spojených státech. Byly obviňovány i některé významné osobnosti veřejného života. Propuklo několik afér.

Dne 26. ledna dostavil se Klaus Fuchs náhle k vedoucímu činiteli britské bezpečnostní služby. Právil, že nemůže srovnat se svým svědomím, aby kterýkoliv z jeho kolegů byl podezříván ze zrazování atomických tajemství a proto činí toto doznání : Zrazoval jsem Sovětskému svazu všechny výsledky atomických výzkumů, které jsem měl k dispozici. Prováděl

jsem tuto činnost dobrovolně, z vlastního popudu, od prvního okamžiku, kdy jsem pochopil, jakému účelu slouží má vědecká práce. Vstoupil jsem do styku se sovětskými agenty i za svého pobytu v Americe. Měl jsem s nimi styky nepravidelné, ale časté, naposledy 21. prosince 1949. Dodal jsem jim informace, které považuji za nejdůležitější. Jako symbol, že se podřizují sovětské službě, přijal jsem částku 100 anglických liber.

Fuchs připojil k svému doznání výklad o pohnutkách zrady i o pohnutkách doznání : Právil, že zrazoval z přesvědčení, které tajil. Měl plnou důvěru v sovětskou politiku. Za války se domníval, že západní mocnosti úmyslně nechávají Německo a Rusko, aby se bily mezi sebou a vykrvácely. Neváhal ani okamžik dáti Sovětům všechny informace, které měl k dispozici. V údobí po válce začal však mít pochybnosti o sovětských cílech a neschvaloval některé činy Sovětů. Pochybnosti o sovětské politice se stále stupňovaly. Začal omezovat své informace. Další chování Sovětů budilo u něho odpor. Zároveň se ozývalo svědomí. Upadl do krise, šel a udal se.

Fuchsovův případ je ofensivní, dalekosáhlý ve svých důsledcích. Nejstrašlivější je skutečnost, že tyto důsledky — možná politováníhodné pro lidstvo i svět — nedovedeme ještě ani odhadnout.

ka jednotlivě pracovat na tomto úkolu, tak je povinností nás všech, aby každý podle svých možností a ve svém oboru pracoval a přispíval k tomuto cíli. Churchill řekl za války : Dopustíme-li, aby přítomnost zápasila s minulostí, prohrajeme budoucnost. Naším reprezentativním orgánem je Rada svobodného Československa. Ne- ní tak rozhodující její složení, o kterém se vyslovují pochybnosti, jako je rozhodující ta okolnost, zda chce a může pracovat pro společný cíl. Pokud bude pracovat, budeme ji v jejím úsilí podporovat. Je však nutné zachovat si kritický postoj a nebát se kritizovat a říci své názory, aby se nám neopakovalo to, co se nám přívzelo před pěti lety z Londýna. Nechceme jezdit do Prahy přes Moskvu ani přes Washington, ale chceme jet rovnou do vlastního.

STRACH Z ODBOJOVÉHO HNUTÍ

Ministr komunisticke lidni justice, Alezej Čepička, mluvil začátkem února na konferenci lidových soudců v Praze. Tak zvaných lidových soudců působí v dnešním Československu asi 36.000. Jsou to komunističtí kápoři nad činností soudců z porolání.

Čepičkův projev byl nesen duchem nesmířitelné nenávisti proti třídnímu nepříteli a reakci, jako obvykle všechny jeho projevy. Jeden passus řeči byl věnován také nám, uprchlíkům za hranicemi. Domácí veřejnost se tu dověděla, jak si má představovat naši zahraniční činnost : Světová reakce a, začal Čepička, hledá zejména prostřednictvím zbytků poražené vykořisťovatelské třídy stále možnosti, jak rušit a mařit výstavbu nového společenského řádu. Za dolary, za libry i za marky jsou školeni ti, kteří uprchli za hranice, a jsou posíláni zpět na naše území, aby organizovali rozvrat a zkázu. Ve zvláštních školách v západním Německu a v Rakousku jsou vybíráni z uprchlíků s oblibou ti, kdo byli stíháni pro kriminální činy a uprchli před trestem za hranice. Z těch jsou připravováni specialisté k organizování sabotáží, útokům proti našemu hospodářství, zbraňství, teroru, vraždám a špiónáží. Vykořisťování za peníze našich nepřátel, vra- cejí se na naše území, aby zde získali spolupracovníky, kteří by jim umožnili rozvratnou činnost. Je nám známo, že v západním Německu a Rakousku připravují američtí imperialisté další záškodnické akce proti naší zemi. Nelitují milionu dolarů na to, aby podnikali znovu zákeřné útoky proti naší bezpečnosti a nezávislosti, proti našemu hospodářství. Musíme být připraveni na to, že světová imperialistická síla mohou počínat jako smrtelně raněná selma. Neof divu, že právě ti, jimž byl světlen obtížný úkol střežit život a bezpečnost republiky a svobodný život pracujícího člověka, jsou vystavováni různým útokům našich nepřátel. Často je jim vyhrožováno odplatou, až pry se změní poměry. Také na soudní zaměstnance, soudce i vězenskou stráž je vykonáván psychologický útok, řízený reakčními živly, aby byli odvraceni od řádného plnění svých povinností. A tato část Čepičkova projevu měla doma znamenitý ohlas. Jiný ovšem, než řečník očekával.

LOUPEŽ DĚTÍ Z LIDIC

dv

Před americkým tribunálem v Mnichově byl souzen bývalý vysoký důstojník SS, Max Sollmann, šéf někdejší nacistické organizace „Lebensborn“. Tato organizace byla založena v roce 1935 s předstíraným posláním pomáhat početným rodinám SS. Ve skutečnosti prováděla výběr žen a děvčat čistě nordické rasy a dodávala je do zvláštních útvarů, kterým se před nezasevěnou veřejností říkalo „domy odpočinku“. Tam se tyto vybrané ženy stávaly matkami dětí, jejichž neznámí otcové byli vybíráni z řad rasově „nejčistších“ příslušníků SS. Nacisté chtěli tímto „vědeckým“ způsobem vypěstovat zvláštní odrudu nejčistších Germánů. Podle obžaloby byla „Lebensbornu“ svěřena také péče o děti, odvrácené z Lidic a zčásti ještě polhřezované.

U P O Z O R N U J I všechny es, emigranty, že mezi uprchlíky v Německu nemám žádného příbuzného, zvláště ne synovce, a že nikdo nemá právo odvolávat se na mne a zneužívat mého jména k získání důvěry.

Josef K r e t, Boston

POSLEDNÍ ZTEČ

Q

V časopise „Komunální podniky“, určeném pro podnikatelskou činnost národních výborů, napsal ministr vnitra Václav Nosek zásadní článek o politickém a hospodářském smyslu komunálních podniků. Z projevu se jeví odhodlání zničit poslední zbytky soukromého podnikání, a to i nejmenšího. Zároveň se o něm ohlašuje zřízení kolehozů.

Policejní ministr píše : Přetvářím soukromokapitalistické hospodářství v hospodářství socialistické. Tento proces probíhá po třech hlavních liniích. Je to především socialisace velkých podniků, bank a pojišťoven, kde jako forma dalšího provozu těchto podniků jsou vytvářeny národní podniky. Na druhé linii jde o zavedení nové socialistické výroby v zemědělství. Konečně zbývá velká a nepřehledná řada drobných podniků v výrobních řemeslných, které je rovněž

třeba přetvořit na podniky socialistické a zde mají hlavní úkoly komunální podniky. Nosek dále prohlašuje : Podarilo se nám podlomit hospodářské posice velkých kapitalistů, nemůžeme však tvrdit, že jsme odňali hospodářskou základnu buržoazii. V těchto středních a malých podnicích jsou ještě dosti značné hospodářské posice, které projevují živelnou tendenci růst a množit se. Hlavní hospodářsko-politický význam komunálních podniků vězí proto ve vytlačování zbytků buržoazie z těchto posic.

ARCIBISKUPŮV LIST

md

V neděli 12. února byl v některých kostelích pražské arcidiecése čten pastýřský list arcibiskupa dr. Josefa B e r a n a. Vězněný arcibiskup v něm uvádí podmínky, za nichž věřící mohou o Milostivém lété získati odpuštění, a to i v případech, že se nacházejí ve vězení.

nebo že jim bylo nějakým způsobem zabráněno, aby plnili povinnosti věřícího katolíka. Po velmi dlouhé době je to projev, ve kterém se arcibiskup obrací na své nejvěrnější a vůbec dává známku nezloženého života.

MARX S KAZATELNÝ

bk

Kulové oddělení národního výboru ve Zlíně-Gottwaldově dostalo první socialistický závazek „římsko-katolického kněze P. Horáka, faráře z Rybnice. Podle úředního zpráva dají tento závazek takto :

Farář Horák se zavazuje ke studiu nauk marx - leninských. V následcích studia bude referovat na učitelských konferencích. Vyučování římsko-katolického náboženství zaměří ke křesťanskému socialismu lidově - demokratickému a zvýšenou péči bude odvádět mládež od požívání alkoholu a nikotinu. Svá kázání zaměří ke křesťanskému socialismu a v pří-

ležitostných promluvách bude co nejvíce nabádat k lásce k bližnímu. Postará se, aby chovanci ústavu pro přestálé udržovali v ústavě i v jeho okolí vzornou čistotu a vynasnaží se, aby z nich byl vytvořen sourodý kolektiv. — K tomu lze učiniti jedinou poznámku : Imbecilní jedinec se najde v každém stavu.

CO NOSÍ MOSKVA

fs

Pařížský „France-Soir“ uveřejnil serií článků Edmunda Stevensa o běžném životě v Moskvě. V jednom z článků se autor zmíní o moskevské módě a obecně o tom, jak se Moskva obléká. Uvádí, že moskevské obchodní domy jsou nyní dobře zásobeny, ale jde o velké části o zboží zahraničního původu, především párodu československého. Stevens praví :

Výroba běžného spotřebního zboží v Sovětském svazu trvale stoupá, ale rozmanitě výroby, nabízené na trhu, jsou dováženy z ciziny — a především jsou původu československého. Moskevské obchodní domy nabízejí velký výběr krásných ženských šatů ze vzorovaných českých látek : průměrná cena je 350 rublů, to je 24.500 francouzských franků (70 dolarů). Kožená obuv stojí od 250 do 400 rublů (až 80 dolarů), ale dostanou se také plátěné střevíčky na způsob sandálů za 50 rublů (10 dolarů). Československo nedodává jenom obléky a obuv, nýbrž také

množství doplňků a zboží všeho druhu, jako na příklad kožené kabelky, rukavice, pásy a aktovky. Slyšel jsem trpké poznámky českých návštěvníků, že nacházejí v Moskvě více českého zboží než v Praze. Moskevské úřady vědí o této čilivosti svých spojenců a když česká „kulturní“ skupina přijede do Moskvy, členové sovětské organizace, která ji hostí, dostávají pokyn, aby na sobě nenosili nic českého, protože česká práce se snadno pozná. — Svědectví zahraničního novináře potvrzuje jen to, co lze říci jinými slovy : Praha obléká Moskvu, Moskva svléká Prahu.

ZMĚNA ADRESY

Svobodný zítřek změnil adresu. Redakce i administrace prosí členáře, aby řídili svůj písemný styk tak, aby poslední dopisy a peněžní poukazy na dosavadní adresu došli nejdříve do konce tohoto měsíce. Nová adresa Svobodného zítřku bude uvedena v příštím čísle, které vyjde nepochybně s jistým zdržením. Další vycházení listu bude pak pravidelně a častěji.

R e d a k c e

KRAVČENKO A DR FUCHS

lv

Člen britské komise pro atomickou energii dr. Klaus Fuchs, který zrazoval Sovětům výsledky tajných prací, byl považován za třetího nejvýznamnějšího badatele v komisi. Fuchs byl svobodný. Bydlel u paní Edith Alexandrové, doktorky vyšší matematiky na cambridžské univerzitě, dobré znalé Einsteinovy teorie. Dr. Alexandrová, jak zaznamenávají zpravodajové, čítala s oblibou dvě knihy : Alice v říši divů a Kravčenkova kniha. Zvolil jsem svo-

bodu a. Pod vlivem této knihy, o které dr. Alexandrová Fuchsem často diskutovala, dospěl Fuchs k prvnímu pochybnostem o sovětském režimu a potom k pochybnostem o sovětské politice a jejích cílech. Z pochybností vznikl odpor a posléze rozhodnutí učinit konec zradcovské činnosti. Kravčenkova kniha měla světový ohlas a úspěch. V tomto případě byl však její účinek zcela zvláštní a nečekaný : Autor knihy „zvolil svobodou“, její čtenář zvolil kriminál.

PROTEST Z EXILU

T. B.

Vojstva rudého dobyvatelce Činy, Mao Ce Tung, stanula na hranicích Indočiny, bývalé francouzské državy, proměněné v samostatné domorodé státy ve svazku Francouzské unie. Ve chvíli nejistoty, jaké účinky bude mít přítomnost komunistických vojsk na exponovaných hranicích, učinila Moskva pobuřující rozhodnutí : Neuznala smluvní stan mezi jedním z indočínských států, Vietnamem, a mezi Francií, nýbrž notou ze 30. ledna uznala oficiálně partyzánskou vládu svého agenta Ho Ši Minha za oprávněnou vládu země. Satešitní státy, především Československo, následovaly poslušně provokativního sovětského příkladu.

Zástupci Oblastního sboru Rady svobodného Československa v Paříži odevzdali 4. února francouzskému ministerstvu zahraničí tento slavnostní protest :

Rada svobodného Československa v Paříži, vyjadřuje svobodně a skutečně mluvením všech Čechů a Slováků, navzdory věrných tradic československo - francouzského přátelství, odsuzuje s rozhořčením nový akt nepřátelství proti Francii a Francouzské unii, spáchaný československou loutkovou vládou,

která uznala agenty sovětského a mezinárodního komunismu v čele s Ho Ši Minhem jako domnělou vládu „Demokratické republiky vietnamské“.

Vyzývavý krok přítomné československé vlády, který se rovná vměšování do vnitřních věcí Francouzské unie, zakládá skutek proti pravidlům mezinárodního práva a čin zvláště nepřátelský vůči národům Francouzské unie.

Komunistická vláda československá dala zřejmě najevo, že neprovádí politiku ve shodě se zájmy

své země a se skutečnou vůlí československého lidu. Vykonná pouze cizí rozkazy ve službách sovětského a mezinárodního komunismu, jako první a nejpouštější satelit Sovětského svazu, aby rozněcovala trvalé zmatky v mezinárodním pořádku a rušila úsilí francouzského národa i všech demokratických národů o mír v národech a mezi národy.

Národ československý není odpovědný za tento podlý čin vůči Francii. Vyslovuje nad ním politování a zdvihá proti němu slavnostní protest.

Rada svobodného Československa v Paříži ujistí, že Československo a jeho lid, vzдор nepřátelským činům přítomné československé vlády, přeje si upřímně nejen zachovat přátelské vztahy mezi Československem a Francií, ale ještě více je rozvíjet ve vzájemné spolupráci v tomto neklidném světě.

MALÉ DĚJINY TŘÍ LET

Dr. Jan Foustka

(3) Když Gottwald s Janem Masarykem a s ostatními ministry odešli do Moskvy, aby si vyslechli projev Staliny nespokojenosti nad tím, že Československo se přihlásilo k ústati na Marshallově plánu, Gottwald jednal za Masarykovými zady a postavil ho před holovou věc. Československo odolalo svou ústati a Jan Masaryk toliko žádal, aby to bylo českému národu oznámeno nějakou přijatelnou formou.

Nejenom nekomunističtí politikové, ale i komunisté, pokud uvažovali sami, byli si vědomi, že československé hospodářství Marshallův plán potřebuje. Když jim Stalin řekl ne, všichni řekli také ne. Československo mělo ministra zahraničí, ale nemělo vlastní zahraniční politiku. To, co se jí nazývalo, prováděl ve skutečnosti podle nalajnovaného sovětského plánu pan Clementis. Vypadalo to téměř jako úmyslné, že Masaryk byl více za hranicemi než doma, aby Clementis měl v čeninském paláci volnou ruku. S hlediska ochrany československé demokracie a svrchovanosti ve sporech velmocí zaznamenala československá zahraniční politika od roku 1918 svoje největší fiasko. Ani Mnichov nebyl tak velkou porážkou.

Rozbor a kritiku události od roku 1945 až do puče předkládali českým čtenářům za hranicemi, po případech doma, většinou představitelé této politiky. Příčiny a smluvy téměř u všech se dají shrnout na stejného jmenovatele : nátlak. Beneš jel do Moskvy na nátlak, Podkarpatská Rus byla vydána na nátlak, Košická dohoda byla podepsána na nátlak, ministerstvo vnitra bylo slíbeno komunistům na nátlak, Jáchymovské dohy byly dány Sovětům na nátlak,

Marshallův plán byl odmítnut na nátlak.

Mané mi vystává postava Mistra Jana Husa. Jaký nátlak byl na něho vykonáván v Kostnici a přece odolal ! Obětoval život za pravdu, kterou hájil. Oč snadnější by bylo bývalo, kdyby se byl zřekl pod obloží a naše děli by se patrně dnes učily v dějepise, že nějaký Jan Hus se vzdal v Kostnici pod obloží, protože jednal na nátlak : české dějiny by byly chudší o postavu Mistra Jana Husa.

Ještě druhá postava mi vystává, a to postava presidenta Hácha. Jako president Nejvyššího správního soudu byl jedním z nejváženějších občanů republiky a nejspěšnějšího úředníkem svého státu. Když stál před Hitlerem a Goeringem v Berlíně, řval na něho Goering, že srovná Prahu se zemí. Hácha jednal pod nátlakem a podepsal. Zachránil snad život tisíců českých lidí, ale otázka je, zdali československý lid tenkrát chtěl být zachráněn. Nikdo se ho neptal, zdali nechce jít bojovat za svou svobodu a všichni víme, že chtěl. Právem byl Hácha z Londýna odsouzen. Mohl by snad někdo klidně a bez rozdělení vysvětlit, jaký byl rozdíl mezi aktem Háchovým a mezi politikou, prováděnou od roku 1945? V obou případech se jedná

lo pod nátlakem a proti vůli československého lidu. Přesto však myslím, že nátlak na Hácha byl mnohem realističtější, než byl nátlak sovětský. Není sporu o tom, že by Goering byl svou Luftwaffe na Prahu poslal. Jediný realističtější nátlak, který je znám, byla Stalinaova vyhrůžka, že zruší československo - sovětskou přátelskou smlouvu. Kež by se tak bývalo stalo ! Teď bude český lid čekat možná léta, než se svého přítele, který se mu nastěhoval do domu, zbaví.

Bude-li se zase někdo zabývat příčinami zhroucení československé svrchovanosti, ať při tom vynechá československý lid. Československý lid projevil své mínění ve svobodných volbách, ale nevyvodily se z toho důsledky. Také pod tlakem? Je to tragické přirovnání, ale bohužel velmi přiléhavé, když řekneme, že československému národu chyběl demokratický Tito. Tito byl a zůstává komunistou se všemi špatnými vlastnostmi jako každý komunistický předák u nás doma, ale na rozdíl od nich má jednu dobrou vlastnost : zůstal Jugoslávцем. Má to, čemu říkáme páteř, a neohne ji ani před imperialistou Stalinem. Duchovní vůdce měl náš národ vždy dost. Zlíků měl však jen jednoho.

N bylo by však konstruktivní kritikou, kdybychom zde udělali tečku. Musíme si uvědomit jedno : že společným cílem nás všech je obnovení demokracie a svobody pro československý lid. To je náš úkol jediný, společný. Stejně jako není výsadou několi-

K D Y Ž

Rudyard Kipling

Když bezhlavost svým zrakem klidně měříš
ač lupen, sám že nejší bezhlavý,
když podezříván, pevně v sebe věříš,
však nevíš svých soků z bezpráví,

když čekal znáš, ba čekal beze mdloby,
jsa obelháván neupadl v lež,
když nenáviděn sám jsi beze zloby,
slov ctností nadarmo však nebereš,

když umíš snít a nepodléháš snění,
když hloubat znáš a dovečeš přec žít,
když proti triumfu a ponížení
jak proti svůdcům společením jsi kryt,

když nezoufáš, nechť pravdivá tvá slova
lští bídáků jsou poslápaná v kal,
když hroustí se tvé stavení a znova
jak dělník v potu lopotíš se dál,

Přeložil Olokar F i s c h e r. (Báseň, kterou měl T.G.M. zarámovanu ve své pracovně.)

když spočítat znáš hromadu svých zisků
a na jediný hod vše riskoval,
zas po prohře se vracel k východisku
a nezavzdychnout nad hořem svých ztrát,

když přinutit znáš srdce své i čivy,
by s tebou setrvaly nejvěrněji,
ač tep a pohyb uniká ti živý
a jen tvá vůle káže: vytrvej!

když ňihu sneseš přílišnou i tvrdost,
když svůj jsi, všem nechť bratrem jsi se stal,
když sbratřen s davem, zachováš si hrdo
a nepysknáš, nechť s tebou mluvil král,

když řekneš: svými okamžiky všemi
mně, čase, jak bych závodník byl, služ,
pak pán, pak vládce na širé jsi zemi,
a co je víc, pak synu můj, jsi muž!

V RODINĚ U MASARYKŮ

Hana Šklíbová

Měl jsem zvláštní výhodu a štěstí, že se moje životní pouť křížila s životní drahou Charley Garriquet, bez ní bych si nebyl ujasnil smysl života a svůj politický úkol.

T. G. Masaryk v Revoluční době byl v Masarykovi dobře, v tom se shodují všichni lidé, kteří měli příležitost blíže se slyšet s profesorem Masarykem a jeho ženou. Žili prostě a velmi skromně, ale všechno u nich bylo jiné než v druzích pražských rodinách. Na oknech nevisely těžké záclony, stěny byly většinou prázdné bez nevkusných barvotisků, které byly v té době v módě. Jediné v jídelně měli zavěšenu podrobnou mapu Čech a stávalo se prý velmi často, že profesor se zeptal někoho z dětí, kde leží to nebo ono místo. Později, když děti byly větší, kladl otázky složitější, ale odpověď musela být stejně přesná a hbitá.

Svou vlast má každý znát nazpaměť, srdcem i rozumem, říkával a jeho děti i jejich drobní přátelé se předstihovali v správných odpovědích. Někdy si zahrál s dětmi společenskou hru a dokonce jim dělal i Mikuláše. Přišel bez čerta a bez anděla, ale s velkým pytlek na zádech, jak je to zvykem na západě, vysypal na podlahu celý obsah a vybídl děti, aby se sprá-

vedlivě rozděly o dárky i o ovoce. Na konec to byla paní Masaryková, která musela tu spravedlnost mezi dětmi vykonat.

Profesor Masaryk zval k sobě do bytu také své posluchače z university. To bylo v tehdejší době něco naprosto nezvyklého. I mezi kolegy se mu mělo za zlé, že prý podřívá autoritu univerzitního profesora, že si ho studenti přestanou vážit, bude-li se s nimi stykal příliš kamarádsky. A přece pátky u Masaryků zůstaly po celý život nezapomenutelnými pro ty, kdo se jich zúčastnili. Podával se čaj a nějaká drobná pohoštění. Paní Masaryková se všemi hovořila; z počátku uměla málo česky, ale hovořila bez ostychu a smávala se chybám, které udělala. Studenti se čas kvůli ní učili anglicky. Nelze-li zapomenout na Masaryka, nedalo se zapomenout ani na jeho ženu.

Byla naprosto nekompromisní a nikdy nelhala, říkal o ní Masaryk. Její pravdivost a nekompromisnost měly velký vliv na jiné.

V dobách protimasarykovských bouří a výtržností na fakultě chodila s ním až na universitu. Profesor vstoupil do posluchárny a strhl se veliký hluk. Hlučeli všichni přítomní, jedni pro, druzí proti. Jeden z posluchačů vyskočil na stůl a vykřikl:

„Přestaňte! Nevidíte, že je tu paní Masaryková?“

A jindy přišel hlouček asi sedmdesáti studentů před Masarykův byt a začal povykovat. Paní Masaryková sešla k nim dolů na nádvoří a klidně je pozvala, chtějí-li hovořit s jejím mužem, aby šli nahoru do bytu, že manžel je churav. Tak silná byla tato Američanka, která přijala za svou vlast rodnou zemi svého muže.

Milovala ji a věřila v genia našeho národa, říká Masaryk. Pomáhala mně v mých politických bojích a v celé mé politické činnosti. Naše manželství bylo spolupráce. Až za války jsem musel pracovat bez ní, ale věděl jsem, že jedním ve shodě s ní. Za války churavěla a já jsem to tam za hranicemi tušil. Když jsem se s tou celou slávou v roce osmnáctém vracel, čekal jsem jen na chvíli, až budu s nemocnou.

Prožila život bojů a zápasů a když konečně přišlo uklidnění, nečistila se z něj dlouho. Její zdraví bylo podlomeno. Zemřela po těžkém utrpení. Pochovali ji na lánském hřbitově v české zemi. Tomáš Masaryk často postl u jejího hrobu a vždycky prý se usmíval, našel-li tam kytičky polních květů, které přinesla lánská drobotina.

Dnes tam odpočívají společně. Jediné místo klidu v našem domově, na které vzpomínáme bez bolesti. Nosí tam lánské děti ještě kytičky?

nika. Ale Cu č'un nie neřekl. Když si s ním už nevěděli rady, řekl jeden z nich: „Přived'te jeho politické přátele, s kterými uprchl před uchvatitelem.“

Přivedli prvního. Kníže pek el vzal palici a řekl: „Teď zabiju tvého přítele!“ A rozpřáhl se palicí nad přítelovou hlavou.

Cu č'un si vzpomněl, že tento přítel ho jednou předstihl v hodnostech a že snad jednou po pádu uchvatitele, až se všichni vrátí domů, mohl by s ním znovu soupeřit. Zbláznilo ho, že bude zbaven soka. Neovládl se a vyrazil ze sebe uspokojený smích.

V tom okamžiku se probudil ze sna.

Stařec stál opět před ním. „Oklamal jsi mě. Všechno jsi vydržel, ale skrytou lidskou zlobu jsi přemoci nedovedl. Kdybys byl odolal, elixir by začal působit a stal by ses nesmrtelným. Teď je konec, nedá se už nic dělat.“

Pak plameny pohasly a kouzelná pec, v níž stařec připravoval elixir života, se rozpada.

Cu č'un žil ještě nějaký čas z peněz, které mu dal stařec na rozloučenou, ale bylo mu přece líto, že se nestal nesmrtelným.

BABIČKA

Božena Němcová

Obraz venkovského života. Přehlednuto a přepracováno kulturní komisí ministerstva školství pro mládež jednotlivých škol. Podává Jan Š u n z e k.

V době žni hodné vypomohla brigáda škodováků z Plzně. Přijeli v neděli tak, jako na ranní licho, a nejdříve na Staré Bělido, aby poznali babičku, která už tehdy byla velmi populární. Hovořili s ní na zápraží a lbovali si, jaké to jsou nyní dobré časy. Dříve člověk v neděli nudou nevěděl co dělat, zaběhl, válel se na kanapi a díval se jen tak Panubohu do oken, kdežto nyní se už od soboty těší, jak bude mít celou neděli plně ruce práce.

Bylo parné odpoledne. Žně byly u konce, všichni se radovali z plodné práce. Tak, jak se dříve radovali neuměli.

Před Proškovými stála tribuna, před tribunou byl ověšený traktor, který babička darovala jednotnému družstvu, a dvě mlátičky, které družstvo podle zákona 55/1949 Sb. odebralo ve prospěch celku dvěma venkovským boháčům, zarytým reakcionářům, kteří se z počátku družstvu vysmívali. Ale teď se družstvo smálo jim, jak na to doplatili, že nepochopili příkaz doby.

Před čestnou tribunou za vyrovnanými útvary armády, SNB, partyzánů, závodních milic a vládních SČM se pestřily krásné národní kroje, mezi nimiž vynikaly standardy s hesly a obrazy Štalina, Gottwalda, Zápotockého a babičky.

Když babička vystoupila na tribunu, byla uvítána neuctivým potleskem. Brigádníci, kteří pracovali na přestavbě splavu, skandovali různá hesla, aby babičce projevíli svou vděčnost.

Babička děkovala všem za jejich budovatelské úsilí a za poctivou práci na zabezpečení výživy národa. Ovace lásky a oddanosti k Sovětskému svazu vyvrcholily, když babička oznámila, že generalisimus dovolil našim rolníkům, že mohou přebytky úrody, které přepřevyšují předepsané dodávkové smlouvy, rozprodati za úřední ceny.

Tri nejkrásnější klasy byly poslány do Moskvy, jako dar uznání sjednotiteli všech Slovanů, a když se provolávala sláva Klementu Gottwaldovi, stalo se něco, co nikdo nečekal. Z něčeho nic se tu objevil sám kandidát celého národa. Neměl sice beranici, ale babička ho hned poznala podle lůčky a zrovna takového úsměvu, jako má na fotografiích. Podle svého obyčeje šla mu hned vstříc a nabídla mu chléb a sůl. On se vřelým úsmělem, dvakrát bafnul a zatvářil se nějak rozpačitě. A babička, to staré dobrotisko, hned pochopila: Rychle přinesla tu slivovici ze své svatby, kterou přes padesát let schovávala v poslední zásuvce lodiho kufru. To pana presidenta tak dojalo, že pozval babičku i s vnučaty do Prahy na Hrad.

Byly to slavné žně na Starém Bělidle, které právě při té příležitosti bylo přejmenováno na Bělido Klementa Gottwalda. Takových žní tu ještě nikdo nikdy nepamatoval.

Imprimerie Beresniak,

12 rue Lagrange. Paris 5e

Neznámý

xyz

T.G.M.

T. G. Masaryk se utíkal často do humoru. Tento humor nebyl u něho ani vtip ani cynismus; nebyl hořký, ale ani sladký. Odpovídal jeho pohledu na lidi a nikdo si před ním nebyl jist, i když vyžadoval jen z mlčelých rysů. Dovedl to jeho přirozeného humoru využít i v loži se světem. Jednou řekl: „Pregnantní slova, anekdota, působí často lépe než politická kniha.“

HANNIBAL ANTE PORTAS

Užil se v Čejkovicih kovár-
nem. Ráno chodil s vědrem ke
studni načerpal vodu pro po-
třebu kovárny. Jednou čekal u
studně jeho bývalý učitel a od-
vedl ho rovnou do školy jako
učitelského pomocníka.

Bylo to po rakouské porážce
u Sadoré. Pruská vojska poslu-
povala a rozšířila se zpráva, že
nějaký oddíl se blíží k vesnici.

Nastalo zděšení. Sedláci ukrýva-
li zásoby, protože voják tenkrát
„jasoval“ jen to, co kde nalezl.

Mladý učitel Masaryk se roz-
hodl: kýchle šel a na první sla-
vení při vstupu do vesnice na-
psal velkým písmem:

„Tady je cholera!“

Prušáci přišli a nápis přeče-
li. Nalo velkou oklikou vesnici
obešli.

PROFESOR

Mladý docent Masaryk u-
pozornil na sebe roku 1882,
když se v Praze zřizovala česká
universita, nikoliv svými slu-
diemi filosofickými, nýbrž při-
ležlostnou přednáškou a čla-
nkem o oluže, která mu byla
jinak vzdálená. A neupozornil
na sebe příslušného filosofa, ný-
brž hudebního badatele.

Jeho jmenování mimořádným
profesorem bylo nepochybně pro-
vedeno z jistého nedorozumění.
Jak jenně pracovala c. k. pro-
zíravost, ukazuje odůvodnění ná-
vrhu, aby mladý učenec byl
povolán do Prahy: „V českém
profesorském kolegiu bude uče-
dění Masaryk, soudce podle jeho
smýšlení, představoval prvek umí-
rněný.“

AUDIENCE

Na jmenování řádným pro-
fesorem musel Masaryk čekat
plných čtrnáct let. Když se po-
sléze dočkal jmenovacího dekretu,
musel odjet do Vídně k povinné
audinci u císaře. Bylo mu to
značně proti mysli, takže to, že
musel obléci uniformu a opásat
se kordem.

Ve Vídni bydlel u přítele
Machara. Celý večer se zlobil,
jak to udělá s tou policajtskou
šarvátou a chocholatým kloubkem.

Druhý den ráno se dal do psaní.
Paní Macharová mu jenně při-
pomněla, že je čas, aby se při-
pravil k audinci. Zabrčel a
psal dál.

Když už byl nejvyšší čas, odvá-
žila se hostitelka znovu dovnitř.

„Pane profesore, Franz Josef
už čeká.“

„Al' počká, mám práci“, od-
porčedl Masaryk nepřítomně a
psal dál.

NUTNOST ZLOBITI SE

V jednu dobu, znaven mnohým
nepřátelstvím a urputnými boji,
prožíval Masaryk unilňň krizi a
chtěl se vysvětlit do Ameriky.

Paní Masaryková, Američanka,
ho od toho odradila. Masaryk
vysvětlil její důvody takto:

„Viděla, že bych byl v Americe
cizí. Tam bych byl zůstal pro-
fesorem nebo žurnalistou. Doma
jsem se mohl zlobit. V Americe
bych se byl nezlobil, neboť mi
to nebylo tak blízké.“

V ZAHRANIČNÍM ODBOJI

Masaryk odjížděl za hranice v
prosinci roku 1914. Doprová-
žela ho churavějící dcera Olga.
Vsedli do vlaku, jedoucího do
Itálie. Na hranicích je zadrželi,
protože neměli v pase něco u
potřádku. Museli vystoupit. Ten-
krát učinil Masaryk něco, co
za šedesát let nikdy neudělal.
něco zakázaného, násilného: v-
skočil s dezerou do rozjíždějícího
se vlaku a byl zachráněn.

Vedení zahraničního odboje vy-
žadovalo nesmírnou energii. „Ja-
ká pouť celým světem“, praví
Masaryk. „Kolik nářků u vliv-
ných osob, kolik memorand, te-
legramů, listů, intervencí u spo-
jeneckých vyslanců a našich po-
litických přátel, kolik intervencí,
přednášek a článků!“

A tak se mu podařilo získat jako
prvního z mocných pánu světa
začátkem 1916 Aristida Brianda
pro plán rozdělení Rakouska a
osvobození Čechů. Byla vytvo-
řena Národní rada v Paříži, ale
bylo třeba dalšího celoročního
úsilí, než byla do mírové noty
Spojených republika dle slova:
„osvobození Čechoslováka“. V
retrospektivě napsal o tom Ma-
saryk větu: „Byli jsme tedy de-
jacto a de jure nezávislí, svobodní!“
V celém silném svazku
jeho paměti nenajde se ani pa-
tuclu vytknutí. Tady byl.

PRESIDENT

V rozhovoru s Emilem Lu-
dwigem prozradil Masaryk, jak si
v roce 1918 představoval náčal
domu: „Nemohl jsem vědět,
pravil, že se Václav zhroutil lak
potupně. Myslel jsem, že Foch
ve vzpomínce na rok 1871 po-
láhne na Berlín. Pak bych byl
táhl s naší armádou s ním a
přišel přes Drážďany do Prahy,
a to jako diktdtor, jímž jsem
byl de facto a podle proklamace
vojáků. V čele padesáti tisíc
mužů byl jsem rázem pánem
situace a mohl jsem rychle za-
řídít, čeho bylo třeba, svolal pa-
lament, volby, všechno rychle, ráz,
dva, tři. Měl jsem všechno na-
před promyšleno a byl bych řešil
krátkou cestou mnoho otázek,
které nám později dělaly starost
a z nichž některé nejsou vyřeše-
ny dosud. Pak bych byl po do-
sažení absolutoria složil moc,
mně dočasně svěcenou.“

Zpráva, že byl doma zvolen
presidentem, zastihla ho v Ame-
rice. Masaryk později vypravo-
val, jak si ponejprve uvedomil to
presidentství:

„Před mým hostem v New
Yorku stál oddíl namořníků,
aby mě při odchodu na lod' po-
zdravili jako hlavu státu. To mně
ohlásili: tož já zadními dveřmi
— a přje. Byla to vlastně ne-
slušnost k těm vojákům, tím
větší že museli utíkat k lodí.“

O RUSKÉ REVOLUCI

K bolševické revoluci v Rusku
měl Masaryk slunovisko krajně
odmlatvé. Marxistický materia-
lismus považoval pro Rusko za
nevhodný. V ruském bolševictví
viděl v nejlepším případě slátní
kapitalismus. Ale nejprveji od-
suzoval bolševické revoluční me-
thody pro zbytečnost všech ob-
lů. Vypravoval tento příklad:

V jedné vesnici dostali mu-
žici bumagu, písemný rozkaz
zhora, zastřelit velkostalkáře, kte-
rý žil se svými mužiky ve velmi
dobrém poměru. Mužici k němu
přijdou a řeknou dobromyslně:
„Ivane Ivanoviči, musíme tě
zastřelit.“ „Bud' vůle Boží,
musí-li to být, ale musíte mi
popřít chvíli, abych se pomod-
lil.“ Klekne si, třikrát se po-
křtíže ruským křížem a tak
dále. Všichni mužici si kleknou s
ním a počnou se křžovat. Po-
tom ho docela klidně zastřelí.“

POVĚST ZE STARÉ ČINY

Neznámý autor

Pověst vypráví:

Několik mužů, kteří zastávali
vysoké hodnosti, uprchlo z rodného
města, protože se tam zmocnil
vlády uchvatitel nízkého původu
a rozhodl se vyhladit všechny
představitel dřívější moci i všechny
šifitele vzdělání a vědomí. Mezi
uprchlíky byl také muž jménem
Cu č'un. Tento Cu č'un přišel do
hlavního města vzdálené říše, blou-
dil po trzisti a nařikal, protože od
rána ničeho nejedl. Až potkal
kulhavého starce a ten se ho zeptal:
„Proč nařikáš?“

„Umrám hladu a nikdo mi nedá
najíst!“

„Chceš-li, pojď se mnou“, řekl
stařec. „Stán se mým žákem a po-
mocníkem.“

Cu č'un, ačkoliv kulhavý stařec
v něm budil odpor, přikývl. Sta-
řec ho nejprve nasytil a potom ho
uvedl za město do chrámu Lao-
ciho, který stál pod jalovcem.
Tam ho učil, jak má moudře žít
a jednat.

Když se starci zdálo, že jeho
žák už hodně ví, pomyslí si, že
by bylo škoda, kdyby měl umřít,
neboť moudrých lidí je na světě
málo. Proto řekl Cu č'unovi, že
mu dopomůže k tomu, aby se stal
nesmrtelným.

Vzal ho s sebou na posvátný
vrchol Podmračné hory Hua. Vše-
soko nahore v oblacích mraků stál
čistý, pěkný dům. Kolem pole-
tovali pávi a jeřábi. Uvnitř domu,
v jedné síni, byla vysoká pec.
Hořel v ní oheň.

Stařec se převlékl do hedvábné
sukně a na hlavu si posadil stu-
lou ze žluté barvy.

ličky, dal je do poháru s vínem
a řekl Cu č'unovi: „Rychle to
vypij!“ Nato zavěsil na západní
zeď tygří kůži a posadil Cu č'unu
směrem k východu. Pak mu řekl:
„Al' se bude dít cokoliv, nesmíš
promluvit. Uvidíš obry, d'ábly,
trpaslíky, divou zvěř, všelijaká
pekelná trápení. Ale i kdyby vlast-
ního bratra před tebou mučili,
ani nešeptni. Jsou to jen stínové
obrazy. Nemusíš se ničeho bát,
nikdo ti nemůže ublížit, a když to
všechno vydržíš, staneš se nesmrtel-
ným.“

Cu č'un slíbil, že se zachová
podle starcovy rady. Stařec zmi-
zel a Cu č'un zůstal sám.

Chvilí se nic nedělo. Najednou
však obrysy pokoje se začaly roz-
plývat v bílé mlze a Cu č'un se
ocel v údolí, přeplněném korouhve-
mi, prapory a tisíci vozy. Bylo
v něm na tisíce jezdců a ti hřmítali,
až se zem třásla.

Cu č'un seděl uprostřed cesty a
proti němu přicházel obrovský
muž — generál v nádherné zbroji.
Cu č'un poznal uchvatitele, před
kterým uprchl. Za ním šla stráž,
několik set mužů s tasenými meči.
Generál obr řekl Cu č'unovi:

„Jdi mi s cestou!“

Cu č'un se ani nepohnul.

„Setněte mu hlavu“, poručil
generál.

Dva vojáci z generálovy stráže
zdvihli meč vysoko nad Cu č'unu-
vu hlavu.

Cu č'un se ani nepohnul.

Pak obr generál i se svým vojs-
kem odtáhl.

Chvilí bylo ticho. Pak se při-
mýšlel jako ne zatvrzelejšího hřá-
- - -

Cu č'unu uštknout. Cu č'un s
toho nevšiml a zmije se zase
ztratil. Nato se strhla velká
bouřka a prudký liják. Celé údolí
se zatopilo vodou.

Když hromobití ustalo, objevil
se před Cu č'unem d'ábel s vol-
skou hlavou. Ten postavil do po-
koje kotel s vroucím olejem. „Kdo
jsi?“ ptal se Cu č'unu. „Když
řekneš, kdo jsi, nechám tě na poko-
ji. Neřekneš-li to, hodím tě do
kotle.“

Cu č'un mlčel.

D'ábel ho vzal vidlicí za krk a
hodil ho do kotle. Cu č'unovi se
však nic nestalo. Vroucí olej ho
vůbec nepálil. D'ábel ho pak zase
vytáhl z kotle a hodil ho před muže
s černými vlasy a s modrým obli-
čejem. Vypadal jako kníže pek el.
Ten rozkázal: „Přived'te sem jeho
ženu!“

„Za okamžik se objevila Cu č'unu-
va žena.“ Když řekneš, kdo jsi,
pusťme ji.“ řekl muž s modrým
obličejem. Cu č'un mlčel. D'ábel
rozkázal, ať ji zbíjejí do krve.
Několik d'abů ji mrskalo, až z ní
krev tekla proudem. Žena hrozně
nařkala.

„Když řekneš, kdo jsi, pusťme
ji.“ Cu č'un mlčel. Žena prosila:

„Věrně jsem ti sloužila více než
deset let. Zachraň mi život! Stačí
jediné slovo a budu vysvobozena.“

Cu č'un mlčel.

Kníže pek el pak rozkázal:

„Rozsekejte ji na kusy.“ D'ábové
vykonali rozkaz.

Potom d'ábové mučili Cu č'unu:
a když to nepomáhalo, zabili ho
a odvěklí do pekla. Tam ho opět
mučili jako ne zatvrzelejšího hřá-
- - -